

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

LLU.410.018.04.2021

**Pani
Anna Marzec
Dyrektor Domu Dziecka Nr 1**

ul. Partyzantów 3B
22-470 Zwierzyniec

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Kontrola nr P/21/089 *Realizacja zadań opiekuńczo-wychowawczych w domach dziecka*

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Lublinie
ul. Okopowa 7, 20-022 Lublin
T +48 81 461 31 20, F +48 81 461 31 11
llu@nik.gov.pl
Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-112, 20-001 Lublin 1

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Dom Dziecka Nr 1 w Zwierzyńcu (dalej: „Dom Dziecka”, „Dom” lub „Placówka”), ul. Partyzantów 3B, 22-470 Zwierzyniec.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Anna Marzec, Dyrektor Placówki od 3 października 2019 r. (w okresie od 20 sierpnia do 2 października 2019 r., A. Marzec pełniła obowiązki Dyrektora). Poprzednio, tj. od 1 września 2006 r. do 19 sierpnia 2019 r. Dyrektorem Placówki była Elżbieta Grabowska.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Zgodność organizacji procesu udzielania pomocy w domu dziecka z obowiązującymi przepisami prawa.2. Działania opiekuńczo-wychowawcze realizowane w domu dziecka.3. Działania w domu dziecka podejmowane w związku z wystąpieniem sytuacji epidemicznej spowodowanej COVID-19.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2021 (do dnia zakończenia kontroli w jednostkach), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały wpływ na działalność jednostki w zakresie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Lublinie
Kontroler	Katarzyna Kuzioła, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LLU/106/2021 z 7 lipca 2021 r. (akta kontroli t. I str.1-11)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W okresie objętym kontrolą w Domu Dziecka zostały zapewnione odpowiednie warunki kadrowe (pod względem kwalifikacji), organizacyjne i lokalowe do należytej realizacji zadań opiekuńczo-wychowawczych wobec dzieci, mimo przekroczenia ustawowej maksymalnej liczby wychowanków (za zgodą Wojewody Lubelskiego) przebywających tam w okresie przerw w nauce w latach 2019-2020. Przyjmowanie do Placówki dzieci poniżej dziesiątego roku życia (w tym bez rodzeństwa warunkującego spełnienie kryterium wieku) oraz z orzeczeniami o niepełnosprawności było każdorazowo uzasadnione dobrem wychowanka (po wcześniejszym sprawdzeniu innych możliwości w zakresie umieszczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej). Spowodowało to jednak konieczność zwiększonej opieki nad tymi dziećmi związanej m.in. z wyjazdami do lekarzy specjalistów w innych miastach i na zajęcia terapeutyczne, co wpłynęło na niemożność zapewnienia im przez wychowawców ciągłości zajęć opiekuńczo-wychowawczych i opieki w nocy. Powyższe oraz konieczność zapewnienia obsługi Domu Dziecka Nr 2 pozwoliły specjalistom jedynie na udzielanie porad i prowadzenie zajęć indywidualnych, co mogło skutkować, że udzielona wychowankom pomoc była

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, ze zm., dalej: ustawa o NIK.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

nieadekwatna do ich potrzeb. Dyrektorzy Domu oraz wszyscy pracownicy pracujący z dziećmi posiadali wymagane kwalifikacje. Dyrektorzy Domu przy zatrudnianiu pięciu pracowników nie dopilnowali właściwego udokumentowania spełniania przez nich wymogów określonych w art. 98 ust. 3 pkt. 1-2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej³ oraz w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym⁴. Podjęte w trakcie kontroli działania sprawdzające potwierdziły, że osoby te spełniały jednak wymogi ustawowe. Specjaliści oraz wychowawcy sporządzali diagnozy psychofizyczne, plany pomocy, karty pobytu dziecka, karty udziału w zajęciach prowadzonych przez psychologa i pedagoga, arkusze badań i obserwacji psychologicznych oraz pedagogicznych dla wychowanków Domu. Podejmowali również liczne działania reintegracyjne oraz działania zmierzające do usamodzielnienia wychowanków. Prawidłowo powoływane zespoły do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka dokonywały odpowiednich ocen sytuacji wychowanków oraz sporządzały rzetelne opinie. Dzieci były informowane o przysługujących im prawach. W związku z wystąpieniem sytuacji epidemicznej spowodowanej COVID-19 w Domu podejmowano właściwe działania wynikające z wprowadzonych uregulowań wewnętrznych oraz stosowania wytycznych, wskazówek i zaleceń otrzymywanych od innych podmiotów. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły: niesporządzenia diagnoz psychofizycznych (po przyjęciu do Domu dwóch wychowanków), niesporządzenia niezwłocznie planu pomocy dziecku, braku uzgodnienia ww. planów oraz ich modyfikacji z asystentem rodziny lub podmiotem organizującym pracę z rodziną (odpowiednio dla sześciu i 11 wychowanków), braku modyfikacji tych planów dla pięciu wychowanków, niekompletności zapisów w kartach pobytu dziecka (u czterech wychowanków), braku zapisu w programie usamodzielnienia jednego wychowanka w zakresie pomocy w podjęciu przez osobę usamodzielnianą zatrudnienia oraz niezapewnienia zgodnej z przepisami, odpowiedniej do liczby wychowanków, obsady kadrowej podczas zajęć specjalistycznych, opiekuńczo-wychowawczych i dyżurów nocnych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Zgodność organizacji procesu udzielania pomocy w domu dziecka z obowiązującymi przepisami prawa

Opis stanu faktycznego

1.1 Wojewoda Lubelski (dalej: „Wojewoda”) decyzją z dnia 1 lipca 2019 r. (wydaną na podstawie art. 155 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego⁶ w związku z art. 106 ust. 1, 3 i 3a, art. 101 ust. 1 pkt 1 oraz art. 229 ust. 1-3 ustawy o systemie pieczy zastępczej zezwolił Powiatowi Zamojskiemu na prowadzenie Domu Dziecka Nr 1 w Zwierzyńcu przy ul. Partyzantów 3B, z liczbą miejsc 14 – typu socjalizacyjnego, na czas nieokreślony na jednej nieruchomości gruntowej wraz z Domem Dziecka Nr 2 w Zwierzyńcu⁷. Na dzień 1 stycznia 2019 r. Dom Dziecka Nr 1 prowadzony był w Zwierzyńcu przy ul. Różin 8 na podstawie decyzji Wojewody z dnia 29 stycznia 2010 r. jako placówka opiekuńczo-

³ Dz. U. z 2020 r. poz. 821, ze zm., dalej: „ustawa o pieczy zastępczej”.

⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 152.

⁵ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 735, ze zm.

⁷ Dalej: Dom Dziecka nr 2.

wychowawcza typu socjalizacyjnego z liczbą miejsc - 30⁸. Zapisy w wyżej wskazanych zezwoleniach Wojewody, Statucie⁹ i Regulaminie Organizacyjnym¹⁰ były spójne z wyjątkiem zapisów zawartych w zezwoleniu Wojewody z dnia 29 stycznia 2010 r. i Regulaminie Organizacyjnym obowiązującym w okresie od 10 października 2018 r. do 26 maja 2019 r. Niespójność zapisów polegała na określeniu w tym Regulaminie typu placówki jako socjalizacyjnego (20 miejsc) i interwencyjnego (trzy miejsca), mimo posiadania zezwolenia Wojewody na funkcjonowanie Domu jako placówki opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego.

Dyrektor wyjaśniła, że w związku z różną liczbą miejsc występującą w dokumentach takich jak: Regulamin Organizacyjny i Zezwolenie Wojewody nie występowała do Wojewody ani też nie przygotowywała w tym zakresie pisma dla Starosty Zamojskiego. Wskazała, że w dniu 29 października 2018 r. poinformowała Wojewodę, że Zarząd Powiatu Uchwałą Nr 162/2018 z dnia 10 października 2018 r. wprowadził zmianę w Regulaminie Organizacyjnym Domu Dziecka i zawniósł o wprowadzenie stosownych zmian w „Rejestrze placówek opiekuńczo-wychowawczych województwa lubelskiego”.

W Domu Dziecka zapewniono możliwość przyjmowania dzieci przez całą dobę. W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 20 września 2021 r.¹¹ w Placówce przebywali wychowankowie posiadający orzeczenia o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym lub o potrzebie kształcenia specjalnego.

Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Zamościu (dalej: PCPR) wyjaśniła, że od 1 stycznia 2019 r. w Domu przebywa pięciu wychowanków z orzeczeniem o niepełnosprawności i orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego oraz dwóch z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. Wydanie skierowania do Domu Dziecka w stosunku do trzech wychowanków spowodowane było koniecznością umieszczenia rodzeństwa w tej samej placówce opiekuńczo-wychowawczej. Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego względem jednego dziecka zostało wydane w okresie trzech miesięcy od jego umieszczenia w Domu. W momencie kierowania wychowanek nie posiadał takiego orzeczenia. Umieszczenie kolejnych trojga małoletnich dzieci spowodowane było koniecznością ich przeniesienia z Wielofunkcyjnej Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej w Łabuniach, która w momencie funkcjonowania łączyła zadania placówki opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego i typu specjalistyczno-terapeutycznego. Przeniesienie wychowanków spowodowane było koniecznością wprowadzenia procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej na terenie powiatu zamojskiego. Powiaty, z terenu których pochodzą wychowankowie, nie znalazły wolnych miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu specjalistyczno-terapeutycznego funkcjonujących na terenie Polski.

(akta kontroli t. I str. 16-21, 30-105, t. II str. 1, 6, 221-224)

1.2 Dom Dziecka nr 1 (ul. Partyzantów 3B) mieści się wraz z Domem Dziecka Nr 2 w budynku znajdującym się na działce nr ewid. 670/1 obręb Zwierzyniec. W ww.

⁸ W decyzji Wojewody nie określono liczby miejsc wychowanków. Liczba ta została wskazana w protokole z wizytacji sporządzonym przez upoważnionych inspektorów Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego, załączonym do ww. decyzji.

⁹ Uchwała Nr XII/128/2016 Rady Powiatu w Zamościu z dnia 15 czerwca 2016 r. w sprawie nadania statutu Domowi Dziecka Nr 1 w Zwierzyńcu (Dz. U. WL poz. 3560), następnie Uchwała Nr VIII/87/2019 Rady Powiatu w Zamościu z dnia 26 czerwca 2019 r. w sprawie nadania statutu Domowi Dziecka Nr 1 w Zwierzyńcu (Dz. Urz. WL poz. 4205).

¹⁰ Uchwała Nr 50/2017 Zarządu Powiatu w Zamościu z dnia 12 kwietnia 2017 r. w sprawie uchwalenia Regulaminu Organizacyjnego Domu Dziecka Nr 1 w Zwierzyńcu, zmieniona uchwałami nr.: 162/2018 z dnia 10 października 2018 r., 94/2019 z dnia 27 maja 2019 r., 131/2019 z dnia 17 lipca 2019 r. i 243/2020 z dnia 15 października 2020 r.

¹¹ Dzień zakończenia kontroli w Placówce.

budynku oprócz Domu Dziecka nr 2 nie zlokalizowano izby wytrzeźwień lub innych zapewniających całodobową opiekę podmiotów, wymienionych w art. 106 ust. 2a ustawy o pieczy zastępczej. Trwałym zarządcą tej zabudowanej nieruchomości gruntowej jest Dom Dziecka Nr 2. Dom Dziecka Nr 1 usytuowany jest na I piętrze budynku, do którego prowadzi oddzielna klatka schodowa, ale też dysponuje pomieszczeniami na pozostałych kondygnacjach. Znajduje się w lokalu, który nie stanowi odrębnej nieruchomości w rozumieniu przepisów o własności lokali – brak aktu notarialnego i brak wpisu do księgi wieczystej.

Starosta wyjaśnił, że nie ustanowiono odrębnej własności dla lokalu użytkowego nr 1 (pomieszczenia, w których funkcjonuje Dom). Właścicielem nieruchomości stanowiącej według danych ewidencyjnych gruntów działkę nr 670/1 o pow. 0,4696 ha, dla której Sąd Rejonowy w Zamościu VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW - jest Powiat Zamojski na podstawie decyzji Wojewody Lubelskiego nr GKN.Z.7224-4/Zm/12/2000 z dnia 14 lipca 2000 r. Zgodnie z art. 43 ust. 5 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami¹² nieruchomości stanowiące przedmiot własności lub przedmiot użytkowania wieczystego Skarbu Państwa oddaje się w trwały zarząd państwowej jednostce organizacyjnej, a nieruchomości stanowiące przedmiot własności lub przedmiot użytkowania wieczystego jednostki samorządu terytorialnego – odpowiedniej samorządowej jednostce organizacyjnej chyba, że odrębne przepisy stanowią inaczej. Nieruchomość powyższa została oddana decyzją Kierownika Urzędu Rejonowego w Zamościu z dnia 10 kwietnia 1997 r. znak: GGG.III.7224-117/97 na mocy ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości¹³ nieodpłatnie w zarząd na rzecz Domu Dziecka Nr 2 w Zwierzyńcu. Dla lokalu użytkowego nr 1 (w którym funkcjonuje Dom Dziecka Nr 1) nie ustanowiono aktem notarialnym odrębnej własności i nie ujawniono jej w księdze wieczystej, ponieważ właścicielem nieruchomości jest Powiat Zamojski.

Wojewoda wyjaśnił, że zgodnie z wnioskiem Starosty z dnia 16 kwietnia 2019 r. w sprawie zmiany decyzji z dnia 29 stycznia 2010 r. dot. zezwolenia na prowadzenie Domu Dziecka Nr 1 w Zwierzyńcu, ul. Różin 8 - na czas nieokreślony w zakresie zmiany jego dotychczasowej siedziby na siedzibę Zwierzyniec, ul. Partyzantów 3B oraz o wyrażenie zgody na jego funkcjonowanie na jednej nieruchomości gruntowej z Domem Dziecka Nr 2 w Zwierzyńcu, ul. Partyzantów 3B, zezwolił na funkcjonowanie na jednej nieruchomości gruntowej więcej niż jednej placówki opiekuńczo-wychowawczej do 14 dzieci, uwzględniając specyfikę i zadania tych placówek oraz potrzeby środowiska lokalnego. Do wniosku dołączono zaświadczenie wydane z up. Starosty z 16 kwietnia 2019 r. przez Kierownika Wydziału Architektury i Budownictwa. Z treści ww. zaświadczenia wynika, że lokale nr 1 i 2 znajdują się na jednej działce nr ewid. 670/1 położonej w obrębie ewid. Zwierzyniec. Spełniają wymagania samodzielności lokali określone w art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali¹⁴. Wojewoda wydał decyzję zmieniającą w dniu 1 lipca 2019 r., w której przywołał m.in. art. 106 ust. 3a ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zgodnie z którym wojewoda może zezwolić na funkcjonowanie na jednej nieruchomości gruntowej więcej niż jednej placówki opiekuńczo-wychowawczej do 14 dzieci, uwzględniając specyfikę i zadania tych placówek oraz potrzeby środowiska lokalnego. Wojewoda uznał, że wydane przez Starostę zaświadczenie jest oparte na powszechnie obowiązujących

¹² Dz. U. z 2020 r. poz. 1990, ze zm.

¹³ Dz. U. z 1991 r. Nr 30 poz. 127, ze zm. Ustawa uchylona z dniem 1 stycznia 1998 r.

¹⁴ Dz. U. 2018, poz. 716

przepisach prawa tj. Kodeksie cywilnym¹⁵ oraz ustawie z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali¹⁶, dlatego nie żądano dodatkowych dokumentów w tym zakresie.

(akta kontroli t. I str. 24-29, 106-121, 348, 426-439)

1.3 W Domu zapewniono dzieciom w nim przebywającym odpowiednie warunki w tym m.in.: pokoje mieszkalne nie większe niż pięcioosobowe, właściwie oświetlone, o powierzchni zapewniającej przechowywanie rzeczy osobistych i swobodne korzystanie z wyposażenia; trzy łazienki z miejscem do prania i suszenia rzeczy osobistych oraz toalety, w ilości umożliwiającej korzystanie z nich w sposób zapewniający intymność i zgodność z zasadami higieny; miejsce do nauki; miejsce do przygotowywania posiłków, zapewniające odpowiednie warunki do przechowywania i obróbki żywności oraz wspólną przestrzeń mieszkalną, w której można spożywać posiłki, stanowiącą miejsce spotkań i wypoczynku zgodnie z § 18 ust. 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej¹⁷. W związku z funkcjonowaniem dwóch Domów Dziecka w jednym budynku stwierdzono, że każdy Dom posiada odrębną kuchnię (do przygotowywania przekąsek w miarę potrzeb danego dziecka), toalety, łazienki, pokoje mieszkalne oraz inne pomieszczenia. Działalność w zakresie całodziennego żywienia wychowanków przebywających w Domu Dziecka Nr 1 i 2 prowadzona była w stołówce znajdującej się na parterze budynku (w części wspólnie użytkowanej z Domem Dziecka Nr 2), w której przygotowywane były posiłki przez kucharzy (pracowników działu administracyjno-gospodarczego Domu Dziecka Nr 1).

(akta kontroli t. I str. 347-349, 426-439)

1.4 Zgodnie z obowiązującym Regulaminem Organizacyjnym Dom posiadał: 30 miejsc (w okresie od 12 kwietnia 2017 r. do 9 października 2018 r.), 23 miejsca (w okresie od 10 października 2018 r. do 26 maja 2019 r.) i 14 miejsc (od 27 maja 2019 r. do 20 września 2021 r.). Według decyzji Wojewody z 29 stycznia 2010 r. i z 1 lipca 2019 r. Dom posiadał odpowiednio 30 miejsc (w okresie od 29 stycznia 2010 r. do 30 czerwca 2019 r.) i 14 miejsc (od 1 lipca 2019 r. do 20 września 2021 r.). W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 20 września 2021 r. – w Domu przebywały dzieci w liczbie niezgodnej z art. 95 ust. 3-3a ustawy o pieczy zastępczej oraz obowiązującym Regulaminem Organizacyjnym, ale zgodnej z zezwoleniami Wojewody wydanymi w tym zakresie (z wyjątkiem okresu od 27 lipca do 20 września 2021 r.). W Domu Dziecka w okresie: od 16 września 2019 r. do 9 lutego 2020 r. przebywało 16 wychowanków¹⁸, od 10 do 28 lutego 2020 r. – 17¹⁹, od 29 lutego do 26 marca 2020 r. – 16, od 27 marca do 30 sierpnia 2020 r. – 15, od 18 do 23 czerwca 2021 r. – 18²⁰ i od 27 lipca do 20 września 2021 r. – 15 wychowanków²¹. Przekroczenie limitu wychowanków w Placówce miało wpływ na realizację przepisów dotyczących liczby dzieci pod opieką jednego wychowawcy, co zostało opisane w dalszej części niniejszego wystąpienia. W okresie objętym kontrolą, dwóch²² wychowanków przebywało w młodzieżowym ośrodku socjoterapii (dalej: MOS) zapewniającym całodobową opiekę. W każdym przypadku ww. przekroczeń

¹⁵ Dz. U. z 2020 r. poz. 1740, ze zm.

¹⁶ Dz. U. z 2021 r. poz. 1048.

¹⁷ Dz. U. z 2011, Nr 292 poz. 1720, dalej: rozporządzenie w sprawie pieczy zastępczej.

¹⁸ Zezwolenie z 30 września 2019 r. na pobyt 16 wychowanków wydane z up. Wojewody przez Dyrektora Wydziału Polityki Społecznej Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego (dalej: „LUW”).

¹⁹ Zezwolenie z 14 lutego 2020 r. na pobyt 17 wychowanków wydane z up. Wojewody przez Dyrektora Wydziału Polityki Społecznej LUW.

²⁰ Dyrektor skierowała wniosek (pismo z 21.06) do Wojewody, który został wycofany w dniu 23 czerwca 2021 r. w związku z przeniesieniem czwórki rodzeństwa do Pogotowia Opiekuńczego w Zamościu.

²¹ Pismo z 13 sierpnia 2021 r. – brak zezwolenia na pobyt 15 wychowanków wydane z up. Wojewody przez Dyrektora Wydziału Polityki Społecznej.

²² Jeden wychowanek od 27 stycznia 2020 r.

limitu dzieci Dyrektor występowała do Wojewody z wnioskiem o wydanie zezwolenia na przyjęcie większej liczby wychowanków, pomimo przekroczenia dopuszczalnej liczby miejsc w Placówce. W związku z trzema wnioskami spośród czterech złożonych przez Dyrektora po przeprowadzonej wizytacji pomieszczeń mieszkalnych przez pracownika Wydziału Polityki Społecznej LUW, Wojewoda wydał zezwolenia.

(akta kontroli t. I str. 13-15, 30-132, 137, 306-337, t. II str. 1-2, 6-7)

1.5 Obowiązujące zapisy Regulaminu Organizacyjnego Placówki, były zgodne z art. 95 ust. 1 i 2 ustawy o pieczy zastępczej, tj. że Dom przeznaczony jest dla dzieci powyżej 10 roku życia, wymagających szczególnej opieki lub mających trudności w przystosowaniu się do życia w rodzinie oraz że umieszczenia dziecka poniżej 10 roku życia jest możliwe w przypadku, gdy w Placówce przebywa matka lub ojciec tego dziecka oraz w innych wyjątkowych przypadkach, szczególnie gdy przemawia za tym stan zdrowia dziecka lub dotyczy to rodzeństwa.

W okresie objętym kontrolą (do dnia 31 grudnia 2019 r.) w Placówce przebywało troje dzieci niespełniających kryterium wieku (poniżej siódmego roku życia), ale w każdym przypadku dzieci te przebywały ze starszym rodzeństwem. Od 1 stycznia 2020 r. w Domu przebywało dziewięcioro dzieci niespełniających kryterium wieku (poniżej 10 roku życia), w tym czworo dzieci ze starszym rodzeństwem, czworo rodzeństwa²³ (najstarszy z rodzeństwa dziewięcioletek) przez pięć dni, w związku z tym, że organem właściwym do umieszczenia tych dzieci był Prezydent Miasta Zamość, a nie Dyrektor PCPR oraz miesięczne dziecko. W postanowieniach wydanych przez Sąd, na podstawie których dzieci były umieszczane w Domu, wskazano, że dziecko umieszcza się w instytucjonalnej pieczy zastępczej bez wskazania konkretnej jednostki w jakiej dziecko powinno zostać umieszczone.

Dyrektor wyjaśniła, że w okresie od 18 do 23 czerwca 2021 r. w Domu przebywała czwórka rodzeństwa w wieku 4–9 lat. Powyższe nastąpiło w związku z wykonaniem Postanowienia Sądu Rejonowego w Zamościu z dnia 18 czerwca 2021 r. i wynikało z konieczności natychmiastowego zabezpieczenia dzieci (przyjęcie nastąpiło w piątek w godzinach popołudniowych) na krótki okres (wg wiedzy Dyrektora, trwały negocjacje pomiędzy PCPR a Miejskim Centrum Pomocy Rodzinie w Zamościu dotyczące ustalenia właściwości jednostki samorządowej odpowiedzialnej za zaopiekowanie się dziećmi). Drugi przypadek nastąpił w stosunku do 8-tygodniowego obecnie dziecka. Przyjęcie dziecka nastąpiło w związku ze skierowaniem PCPR i postanowieniem Sądu Rejonowego w Grudziądzu III Wydział Rodzinny i Nieletnich z dnia 12 lipca 2021 r., zmienionym postanowieniem tego Sądu z dnia 20 lipca 2021 r. Postanowienie to było natychmiast wykonalne. Organizator rodzinnej pieczy zastępczej w Zamościu podjął działania w kierunku znalezienia rodziny zastępczej dla dziecka. Dyrektor Domu Dziecka wystosowała pismo do Sądu Rejonowego w Grudziądzu z prośbą o rozważenie zmiany ww. postanowienia przez umieszczenie małoletniej dziewczynki w rodzinnej pieczy zastępczej. Dodała, że oczekuje, że Sąd z urzędu podejmie stosowne działania.

Dyrektor PCPR wyjaśniła, że w okresie od 1 stycznia do 13 września 2021 r. skierowała do Domu jedno dziecko ze względu na przekazane do PCPR postanowienie wydane przez Sąd Rejonowy w Grudziądzu, które było natychmiast wykonalne. Z pozyskanych informacji od pracowników Zakładu Karnego ustalono, iż małoletnia nie może przebywać wraz z matką w Domu dla Matek przy Zakładzie Karnym. Ze względu na to, iż na terenie powiatu zamojskiego nie było wolnych

²³ Brak dokumentacji dzieci z wyjątkiem postanowienia Sądu w związku z tym, że pracownicy PCPR nie zdążyli jej dostać przed przeniesieniem dzieci do Pogotowia Opiekuńczego.

miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej, podjęto działania (kontakty telefoniczne) w kierunku poszukiwania wolnych miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej w pierwszej kolejności na terenie Grudziądz oraz powiatów na terenie całej Polski. Ze względu na brak wolnych miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej, kierując się wyjątkową sytuacją, w której nie było możliwości natychmiastowego umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej, mając na uwadze przede wszystkim dobro dziecka podjęła decyzję o skierowaniu małoletniej do Placówki. W kwestii umieszczenia czwórki rodzeństwa w Domu wyjaśniła, że skierowanie zostało wydane w szczególnych okolicznościach. W piątek w godzinach popołudniowych dotarło do PCPR postanowienie Sądu Rejonowego w Zamościu, które było natychmiast wykonalne. Mając na uwadze pilny charakter sprawy, a także brak rodzin zastępczych zgłaszających gotowość opieki nad czwórką rodzeństwa, uznała sytuację za wyjątkową i podjęła decyzję o ich umieszczeniu w Domu Dziecka Nr 1 w Zwierzyńcu.

(akta kontroli t. I str. 13-15, 30-132, 137, 306–337, t. II str. 1-2, 6-7, 221-224, 291-303)

1.6 W Dziale Opiekuńczo-Wychowawczym Placówki w okresie: od 10 października 2018 r. do 31 maja 2019 r. zatrudnienie wynosiło – w łącznym wymiarze czasu pracy - 9 i ¼ etatu (pracownik socjalny, pedagog i siedmiu wychowawców w pełnym wymiarze czasu pracy oraz psycholog w wymiarze ¼ etatu), od 1 czerwca do 16 lipca 2019 r. w łącznym wymiarze 8 i ¼ etatu (zmiana nastąpiła w zakresie zmniejszenia o jeden liczby etatów wychowawcy), w okresie od 17 lipca 2019 r. do 20 września 2021 r. w łącznym wymiarze 9 etatów (zmiana nastąpiła w zakresie zwiększenia wymiaru zatrudnienia psychologa z ¼ do pełnego etatu)²⁴. Liczba pracowników Działu faktycznie realizujących zadania opiekuńczo-wychowawcze i opiekę specjalistyczną nie zawsze była zgodna z ww. wymiarem, co wynikało z długotrwałej, usprawiedliwionej nieobecności niektórych z nich. Ustalenia w tym zakresie zostały opisane w dalszej części niniejszego wystąpienia.

Osoby zatrudnione na stanowisku Dyrektora Placówki spełniały warunki określone w art. 97 ust. 3 ustawy o pieczy zastępczej, a zatrudnione na stanowiskach: pracownika socjalnego²⁵, pedagoga, wychowawców²⁶ i psychologa²⁷ (z wyjątkiem osób opisanych poniżej) odpowiednio wymagania określone w art. 98 ust. 1 pkt. 1-2 i 6 oraz ust. 3 ustawy o pieczy zastępczej.

Wymagań określonych w art. 98 ust. 1 pkt 3, tj. prawa wykonywania zawodu psychologa w rozumieniu ustawy z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów²⁸ nie mieli wszyscy zatrudnieni w Domu Dziecka psychologowie. Spełniali oni wymagania określone w art. 8 ust. 1 przywołanej ustawy, ale żaden z nich nie spełniał wymogu określonego w art. 7 tej ustawy, tj. nie został wpisany na listę Regionalnej Izby Psychologów. Powodem powyższego jest brak realizacji zapisu art. 62 ust.1 ustawy o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów przez Ministra właściwego do spraw pracy, który zgodnie z tym przepisem, w porozumieniu z istniejącymi ogólnopolskimi stowarzyszeniami zrzeszającymi psychologów i związkami zawodowymi psychologów, powinien

²⁴ Liczba pracowników w Domu w Dziale Opiekuńczo-Wychowawczym wynikała z zapisów w obowiązującym Regulaminie Organizacyjnym.

²⁵ Pracowników, którzy wykonywali pracę w okresie objętym kontrolą.

²⁶ W okresie od 10 października 2018 r. do 31 maja 2019 r. – siedmiu, a od 1 czerwca 2019 r. do 20 września 2021 r. – sześciu, każdy w pełnym wymiarze czasu pracy.

²⁷ Z wyjątkiem okresu od 10 października 2018 r. do 16 lipca 2019 r., w którym psycholog zatrudniony był w wymiarze ¼ etatu.

²⁸ Dz. U. z 2019 r. poz. 1026.

powołać w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy²⁹ Komitet Organizacyjny Izby Psychologów.

Zatrudnieni w Domu Dziecka psychologowie spełniali warunki określone w art. 98 ust. 3, pkt 3 i 4 ustawy o pieczy zastępczej, tj. nie byli skazani prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe oraz byli zdolni do pracy w placówce opiekuńczo-wychowawczej. W aktach osobowych dwóch z sześciu psychologów brak było dokumentów potwierdzających spełnienie wymogów, o których mowa w art. 98 ust. 3 pkt 1, tj. że nie są oni i nie byli pozbawieni władzy rodzicielskiej oraz czy władza rodzicielska nie jest im zawieszona ani ograniczona, a dokumentacja czterech psychologów nie zawierała danych w zakresie spełniania przez nich warunku określonego w art. 98 ust. 3 pkt 2, tj. że nie ciąży na nich obowiązek alimentacyjny wynikający z tytułu egzekucyjnego i czy jest on wypełniany.

Dwóch spośród trzech pracowników socjalnych spełniało warunki określone w art. 98 ust. 1 pkt 6 i ust. 3 ww. ustawy. W przypadku jednego pracownika socjalnego spełnione zostały warunki określone w art. 98 ust. 1 pkt 6 i ust. 3 pkt 1 i 3–4 ww. ustawy, ale brak było w jego aktach osobowych dokumentów dotyczących tego, czy ciąży na nim obowiązek alimentacyjny wynikający z tytułu egzekucyjnego i czy jest on wypełniany.

Brakujące dokumenty potwierdzające spełnienie wszystkich ustawowych wymagań przez byłych i obecnych pracowników Działu opiekuńczo-wychowawczego zostały uzupełnione w trakcie kontroli NIK.

Ponadto w przypadku pięciu spośród 17 pracowników Działu Opiekuńczo-Wychowawczego (tj. wychowawcy, pracownika socjalnego i trzech psychologów), Dyrektor³⁰ przed nawiązaniem stosunku pracy nie uzyskała informacji, czy dane tych osób są zamieszczone w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym. Informacja ta została uzyskana w okresie od następnego dnia po nawiązaniu stosunku pracy do ósmego dnia pracy w Placówce.

W kontrolowanym okresie pracownicy³¹ Działu Opiekuńczo-Wychowawczego korzystali ze szkoleń i/lub kursów podnoszących ich kwalifikacje, ale nie dotyczyły one zakresu poradnictwa mającego na celu wzmocnienie ich kompetencji, ani przeciwdziałaniu zjawisku wypalenia zawodowego.

Dyrektor wyjaśniła, że praktycznie w całym 2019 r. przeprowadzane były działania związane z przeniesieniem siedziby Domu do obiektu, w którym znajduje się Dom Dziecka Nr 2, miała też miejsce rotacja pracowników. Wskazała, że od kiedy została Dyrektorem Placówki (22 listopada 2019 r.) zorganizowała szkolenie pt. „Efektywna współpraca i zespołowe osiąganie celów”, ponieważ podnoszenie kwalifikacji jest wyznacznikiem profilaktyki wypalenia zawodowego. Stwierdziła, że niedociągnięcia w powyższym przedmiocie w dalszym okresie wynikały z sytuacji epidemicznej COVID-19. W dniu 13 lipca 2021 r. PCPR zorganizowało szkolenie on-line pt. „Wzmocnienie kompetencji zawodowych oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie”, w którym ze względu na sezon urlopowy nie wzięło udziału żaden z pracowników. Szkolenie dotyczące wypalenia zawodowego planowane jest na wrzesień 2021 r.

(akta kontroli t. I str. 48–105, 133–177, t. II str. 2–3, 7–8, 79)

²⁹ Ustawa weszła w życie 1 stycznia 2006 r.

³⁰ Uzyskanie tej informacji dla trzech spośród pięciu pracowników należało do obowiązku poprzedniego Dyrektora.

³¹ Którzy byli zatrudnieni na czas nieokreślony w Domu Dziecka i okres ich zatrudnienia obejmował cały okres kontrolowany.

1.7 W latach 2019-2021 (do 14 lipca) w Domu zostały przeprowadzone cztery kontrole przez następujące instytucje: Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Biłgoraju, Starostwo Powiatowe w Zamościu, PCPR oraz Powiatową Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Zamościu (dalej: PSSE). Tylko kontrola prowadzona przez PCPR była związana z tematem niniejszej kontroli i dotyczyła działań placówki opiekuńczo-wychowawczej w zakresie indywidualnej pracy z dzieckiem oraz sposobów ich dokumentowania. W związku z uwagami i wnioskami po przeprowadzonej kontroli Dyrektor PCPR wydał cztery zalecenia dotyczące: opracowywania i przestrzegania terminów modyfikacji planów pomocy dziecku zgodnie z § 15 ust. 1–6 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej; prowadzenia arkuszy badań i obserwacji psychologicznych oraz arkuszy badań i obserwacji pedagogicznych zgodnie z nazewnictwem określonym w § 17 ust. 1 pkt 4 ww. rozporządzenia; przestrzegania terminów uzupełniania karty pobytu dziecka zgodnie z § 17 ust. 1 pkt 4 ww. rozporządzenia; prowadzenia i oznakowania dokumentacji zgodnie z obowiązującą instrukcją kancelaryjną i jednolitym rzeczowym wykazem akt Domu. Dyrektor Placówki pismem z dnia 19 lutego 2020 r. poinformowała PCPR o zrealizowaniu wszystkich zaleceń.

W okresie objętym kontrolą Wojewoda nie prowadził w Domu Dziecka kontroli w zakresie realizacji zadań opiekuńczo-wychowawczych. Nie odnotowano też skarg w prowadzonym przez Placówkę rejestrze skarg, w tym od Wojewody i Starosty Zamojskiego.

(akta kontroli t. I str. 106, 109, 116, 119, 339-347)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W aktach osobowych pięciu z 17 pracowników Działu Opiekuńczo-Wychowawczego (czterech spośród sześciu zatrudnionych psychologów i u jednego pracownika socjalnego) brak było informacji potwierdzających spełnienie wymogów, o których mowa w art. 98 ust. 3 pkt 2 ustawy o pieczy zastępczej, tj. dotyczących tego, czy ciąży na nich obowiązek alimentacyjny wynikający z tytułu egzekucyjnego i czy jest on wypełniany, a w przypadku dwóch pracowników (psychologów) brak było również informacji, o których mowa w art. 98 ust. 3 pkt 1 ww. ustawy, tj. dotyczących tego, czy nie są oni i nie byli pozbawieni władzy rodzicielskiej oraz czy władza rodzicielska nie jest im zawieszona ani ograniczona.

Była Dyrektor Domu Dziecka wyjaśniła, że brak w aktach osobowych trzech pracowników informacji w zakresie obowiązku alimentacyjnego oraz u dwóch pracowników informacji w zakresie dotyczącym władzy rodzicielskiej, wynikał z tego że osoby te nie miały dzieci, więc przy zatrudnianiu ich na stanowisko psychologa, pominięto zebranie informacji we wskazanym zakresie.

Obecna Dyrektor Placówki wyjaśniła, że w przypadku dwóch osób, które zatrudniała, była przekonana, że zgromadzone są wszystkie dokumenty niezbędne do ich zatrudnienia. Błąd ten został naprawiony. Osoby, o których mowa złożyły stosowne oświadczenia, które zostały dołączone do akt osobowych. Zwrócono uwagę aktualnemu pracownikowi kadr na powyższe niedociągnięcia celem ich wyeliminowania w przyszłości.

(akta kontroli t. I str. 151-157, 163-164, 169-170, 177, t. II str. 2, 7, 24-27, 227-231)

2. W przypadku pięciu spośród 17 pracowników Działu Opiekuńczo-Wychowawczego (tj. wychowawcy, pracownika socjalnego i trzech psychologów) Dyrektor³² przed nawiązaniem stosunku pracy nie uzyskała informacji, czy dane tych osób były zamieszczone w Rejestrze Sprawców Przepięstw na Tle Seksualnym.

³² Uzyskanie tej informacji dla trzech spośród pięciu pracowników wynikało z obowiązku poprzedniego Dyrektora.

Było to niezgodne z art. 21 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym, zgodnie z którym przed nawiązaniem z osobą stosunku pracy lub przed dopuszczeniem osoby do innej działalności związanej z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi pracodawcy lub inni organizatorzy w zakresie takiej działalności są obowiązani do uzyskania informacji, czy dane tej osoby są zamieszczone w Rejestrze z dostępem ograniczonym lub w Rejestrze osób, w stosunku do których Państwowa Komisja do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15 wydała postanowienie o wpisie w Rejestrze.

Była Dyrektor Placówki wyjaśniła, że niedopełnienie obowiązku sprawdzenia występowania danych osobowych trzech pracowników w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym, przed nawiązaniem z nimi stosunku pracy umknęło jej uwadze przy nadmiarze obowiązków, jaki miał miejsce w tym czasie. Dodała, że dodatkowo jej czujność w tym zakresie została osłabiona przez to, że dobrze знаła dwóch pracowników (wychowawcę i psychologa), gdyż wcześniej osoby te pracowały w Domu Dziecka. Druga psycholog podejmując pracę w Domu, nadal była zatrudniona w Stowarzyszeniu Wioski Dziecięce w Polsce, gdzie pracowała z dziećmi. Ponadto w dniu zawarcia umowy złożyła oświadczenie, w którym m.in. poświadczyła własnoręcznym podpisem, że nie figuruje w ww. Rejestrze, co następnie zostało sprawdzone.

Obecna Dyrektor Domu Dziecka wyjaśniła, że błędnie utkwilo jej w pamięci, że informacje dotyczące tego, czy osoby są zamieszczone w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym należy dokonać na początku zatrudnienia. Fakt ten może wynikać z tego, że czytając ten przepis obejmując stanowisko, miała wątpliwości ze względu na to, że sprawdzając dane przyszłego pracownika w tym Rejestrze przetwarza dane wrażliwe osoby, która jeszcze nie jest jej pracownikiem. Stąd jej przekonanie, że ma sprawdzić pracownika na początku zatrudnienia a nie przed zatrudnieniem i że ten przepis dobrze stosuje. Dodała, że wszyscy pracownicy, których dotyczy konieczność uzyskania powyższej informacji, po wejściu przepisu zostali sprawdzeni stosownie do obowiązujących już w tym przedmiocie przepisów.

(akta kontroli t. I str. 151-157, 163-164, 169-170, 177, t. II str. 2, 7, 225-227)

3. W okresie od 27 lipca do 20 września 2021 r.– w Domu przebywało 15 wychowanków, pomimo braku zgody Wojewody, co było niezgodne z art. 95 ust. 3-3a ustawy o pieczy zastępczej. W związku z przekroczeniem limitu dzieci w Domu Dyrektor wystąpiła do Wojewody z wnioskiem o wydanie zezwolenia na przyjęcie większej liczby wychowanków. Wojewoda w tym przypadku, mimo że w tym okresie spośród 15 wychowanków dwóch³³ przebywało w MOS zapewniającym całodobową opiekę, nie wydał zezwolenia na przyjęcie kolejnego dziecka.

Dyrektor wyjaśniła, że przyjęcie dziecka nastąpiło w związku ze skierowaniem PCPR i postanowieniem Sądu Rejonowego w Grudziądzu III Wydział Rodzinny i Nieletnich z dnia 12 lipca 2021 r., zmienionym postanowieniem tego Sądu z dnia 20 lipca 2021 r. Postanowienie to było natychmiast wykonalne.

(akta kontroli t. I str. 13-15, 30-132, 137, 306-337, t. II str. 1-2, 6-7)

OCENA CZĄSTKOWA

Dom Dziecka funkcjonował na podstawie zezwolenia Wojewody w oparciu o statut i regulamin organizacyjny. W Domu zostały zapewnione wychowankom odpowiednie warunki kadrowe, organizacyjne i lokalowe do należytej realizacji zadań opiekuńczo-wychowawczych wobec dzieci, mimo, że w latach 2019-2020

³³ Jeden wychowanek od 27 stycznia 2020 r.

w okresie przerw w nauce przebywała tam większa liczba wychowanków, niż dozwolona przepisami. Pomimo, że do Placówki przyjmowano dzieci w wieku młodszym niż wynikający z obowiązujących przepisów oraz z orzeczeniami o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym lub o potrzebie kształcenia specjalnego, to każdorazowo było to uzasadnione dobrem wychowanka, pilnym charakterem sprawy, brakiem rodzin zastępczych zgłaszających gotowość opieki, procesem deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej na terenie powiatu zamojskiego oraz brakiem wolnych miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu specjalistyczno-terapeutycznego funkcjonujących w powiatach z terenu, z którego pochodzą wychowankowie. Dyrektor Domu oraz wszyscy pracownicy pracujący z dziećmi posiadali wymagane kwalifikacje i korzystali z możliwości ich podnoszenia poprzez dodatkowe szkolenia. Dyrektorzy Domu przy zatrudnianiu łącznie pięciu pracowników nie dopilnowali jednak właściwego udokumentowania spełniania przez tych pracowników wymogów określonych w art. 98 ust. 3 pkt. 1–2 ustawy o pieczy zastępczej oraz w art. 21 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym.

OBSZAR **2. Działania opiekuńczo-wychowawcze realizowane w domu dziecka**

Opis stanu faktycznego

2.1 Na podstawie próby obejmującej 12 spraw stwierdzono, że diagnozy psychofizyczne zostały sporządzone przez psychologa lub pedagoga i pedagoga zatrudnionych w Placówce dla siedmiu spośród 12 wychowanków w okresie od 3 do 26 dni po przyjęciu do Domu.

Dyrektor wyjaśniła, że diagnozy ww. wychowanków zostały sporządzone niezwłocznie po ich przyjęciu do placówki opiekuńczo-wychowawczej. Moment, w którym powstawały był odpowiednim czasem na ich sporządzenie. Każde dziecko wymaga podejścia indywidualnego. W związku z tym potrzebna jest różna ilość czasu na właściwe sporządzenie diagnozy, która obejmuje: analizę dokumentów, wywiad, rozmowy kierowane, przeprowadzenie badania przy użyciu narzędzi, obserwacje. W związku z powyższym sporządzenie dogłębnej i prawidłowej diagnozy, która jest podstawą sporządzenia przez wychowawcę planu pracy z dzieckiem, w terminie do 30 dni jest terminem niezwłocznym. Nadmienila, że termin „niezwłocznie” nie jest jasno określony - ile dni ma trwać i znaczy tyle, że bez zbędnej zwłoki, co w sytuacji sporządzenia diagnoz do 30 dni jest terminem niezwłocznym.

Pięć spośród siedmiu diagnoz zawierało wszystkie wymagane elementy wskazane w § 14 ust. 3 i 4 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej, a w dwóch nie zawarto wskazań dotyczących pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka. Pięć diagnoz było sporządzonych z należytą starannością, tj. poprzez uwzględnienie w nich wszystkich informacji o sytuacji dzieci oraz dostosowanie do stwierdzonych potrzeb, wskazówek dotyczących dalszych działań opiekuńczo-wychowawczych wymaganych wyżej wskazanymi przepisami.

W przypadku pozostałych pięciu wychowanków po przyjęciu do Domu psycholog i/lub pedagog nie sporządziły diagnoz (w przypadku jednego dziecka diagnoza wraz z aktualizacjami była sporządzona w Placówce, w której pierwotnie dziecko przebywało, a następnie po kilku miesiącach pobytu psycholog zatrudniona w Domu Dziecka sporządziła jej aktualizację; w przypadku jednego dziecka w przedłożonej do kontroli dokumentacji brakowało diagnozy psychofizycznej – sporządzonej przez poprzednio zatrudnionego psychologa, w dokumentacji znajdowała się jedynie aktualizacja diagnozy a Dyrektor nie wskazała przyczyn braku dokumentu

źródłowego; w przypadku trojga rodzeństwa diagnozy zostały sporządzone przez psychologa zatrudnionego w PCPR w Zamościu).

(akta kontroli t. I str. 349-360, t. II str. 232-233, 243-244)

2.2 W Domu zapewniono, stosownie do potrzeb dzieci, wymagane świadczenia określone w § 18 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej.

W okresie objętym kontrolą aktualne i ważne informacje dotyczące wychowanków wychowawcy wpisywali do „Zeszytu przekazywania informacji”. Prowadzony był także kalendarz planowych wyjazdów do lekarzy, sądów itp.

Dyrektor wyjaśniła, że głównym sposobem na przekazywanie wszystkich informacji dotyczących dzieci jest „Zespół do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka” (dalej: Zespół). Spotkania odbywają się nie rzadziej niż co 6 miesięcy, a w przypadku dzieci w wieku poniżej 3 lat – nie rzadziej niż co 3 miesiące. Ocena sytuacji dziecka odbywa się również w miarę potrzeb, czasem w trybie pilnym (w sytuacji kryzysowej). Ponadto wychowawca kończący pracę w danym dniu przekazuje informacje na bieżąco o dzieciach wychowawcy przejmującemu dyżur. Gdy zaistnieje wyjątkowa potrzeba dyrektor i specjaliści wraz z wychowawcą prowadzącym pracę indywidualną omawiają dany problem bez zbędnej zwłoki. Przepływ informacji następuje również poprzez wychowawcę pełniącego rolę koordynatora wychowawców. Jest to osoba, której wychowawcy zgłaszają problemy, bieżące sprawy i wnioski dotyczące dzieci. Osoba pełniąca funkcję koordynatora uczestniczy w spotkaniach informacyjno- sprawozdawczych z dyrektorem Domu raz w tygodniu we wskazanym terminie. Każdy wychowawca ma założony indywidualny adres e-mail, na który dyrektor rozsyła ważne informacje. W razie potrzeby organizowane są zebrania Kadry Pedagogicznej. W okresie pandemii spotkania te ograniczono do minimum.

(akta kontroli t. I str. 426-429, t. II str. 3-4, 8-9, 233, 244-246)

W Domu Dziecka Nr 1 zostały sporządzone następujące procedury, dotyczące:

- stosowania nagród i konsekwencji zachowań niepożądanych wobec wychowanków,
- postępowania wychowawców Domu z wychowankami sprawiającymi problemy wychowawcze (obejmujące niszczenie mienia, używający wulgaryzmów, posiadający substancje odurzające, palący papierosy, dopuszczający się kradzieży i wymuszeń),
- przyznawania kieszonkowego dla wychowanków;
- korzystania z telewizji i playstation przez wychowanków,
- korzystania z telefonu komórkowego,
- korzystania z placu zabaw,
- zasad bezpiecznej kąpieli w basenie,
- zwalniania wychowanków poza teren Placówki,
- podawania dzieciom leków.

Kwestie dotyczące praw dziecka dotyczące m.in. poszanowania jego godności oraz życzliwego i podmiotowego traktowania, ochrony przed arbitralną lub bezpodstawną ingerencją w ich życie, wyrażania własnych poglądów we wszystkich sprawach jego dotyczących, swobodnego wyrażania myśli i przekonań, w szczególności dotyczących życia w Domu, a także światopoglądowych i kulturalnych zostały uregulowane w Regulaminie Organizacyjnym. Fakt zapoznania się z obowiązującymi zasadami wynikał z prowadzonej dokumentacji dziecka.

W ww. uregulowaniach wewnętrznych zawarto zapisy, z których wynika m.in., że:

- stosowano zasady pozytywnej dyscypliny polegającej na wzmacnianiu właściwych zachowań oraz naturalnych i logicznych konsekwencji w sytuacji

postępowania niezgodnego z wypracowanymi w Domu zasadami, unikając arbitralności wobec dzieci,

- stosowane metody wychowawcze oraz zapisy dotyczące wprowadzonych systemów ocen zawarte w ww. uregulowaniach wewnętrznych, nie naruszały godności dziecka i służyły prawidłowemu procesowi wychowania,
- opracowane i stosowane przez poszczególnych wychowawców metody działania, w tym nagradzania i wyciągania konsekwencji wobec dzieci były jednolite, stanowiły jednoznaczny system i nie naruszały praw dziecka wynikających z art. 4 ustawy o pieczy zastępczej,
- konsekwencje (kary) nie były stosowane w obecności innych wychowanków.

Dyrektor wyjaśniła, że Pedagog przy współpracy z wychowawcą prowadzącym pracę indywidualną z dzieckiem po jego przybyciu do Placówki udzielała wszystkich informacji dotyczących jego praw i obowiązków. Dzieci są zapoznawane z zasadami i konsekwencjami ich nieprzestrzegania. Mają także prawo do własnego zdania oraz możliwość rozmawiania o dobrych i złych rzeczach. W przypadku sytuacji trudnych wiedzą, że mogą skorzystać z pomocy opiekunów. Na tablicy ogłoszeń Domu umieszczone są informacje dotyczące praw i obowiązków wychowanka, zasad i konsekwencji obowiązujących w Domu oraz informacje dotyczące pomocy jaką mogą uzyskać poza Placówką (telefony zaufania itp.). Praktykowane jest pobieranie oświadczeń od wychowanków na powyższą okoliczność. Ponadto na bieżąco omawia się z nimi ich prawa i obowiązki związane z pobytem w Domu oraz zaistniałe sytuacje kryzysowe, takie jak agresja rówieśnicza lub inne zachowania niestosowne. Zazwyczaj specjaliści wraz z wychowawcą prowadzącym pracę indywidualną przeprowadzają z dzieckiem rozmowę interwencyjną, podczas której szczegółowo analizują zaistniałą sytuację. Starają się wspólnie z wychowankiem konstruktywnie rozwiązać problem. Dziecko ma prawo do przedstawienia swojego punktu widzenia. Zawsze jest informowane o konsekwencjach swojego zachowania. Jeśli wymaga tego sytuacja pracownicy informują Dyrektora, który podejmuje dalsze działania.

(akta kontroli t. II str. 3-4, 8-11, 28-41, 43-45, 62, 107-108, t. I str. 48-105)

Stan sanitarno-higieniczny pomieszczeń Placówki nie budził zastrzeżeń, a wychowankowie mogli korzystać z nich w sposób zapewniający im intymność i poczucie bezpieczeństwa; nie stworzono barier i ograniczeń przy wejściu i wyjściu z budynku.

(akta kontroli: t. I str. 426-429)

W Domu zapewniono dla każdego dziecka odpowiednie warunki umożliwiające nauczanie zdalne, często w tym samym czasie tj.: odpowiednią przepustowość łączy internetowych (prędkość pobierania: do 300 Mb/s, prędkość wysyłania: do 30 Mb/s; w celu rozsyłania sygnału na terenie Domu uruchomiona została sieć bezprzewodowa wi-fi umożliwiająca połączenie z Internetem).

Dyrektor poinformowała, że w Placówce każde dziecko miało zapewnione odpowiednie warunki umożliwiające nauczanie zdalne nawet w tym samym czasie, gdyż każdy wychowanek wyposażony jest w swój komputer, słuchawki, myszki oraz miejsce do spokojnej nauki. Zwiększony został dostęp do drukarek. Duża część wychowanków posiada własne komputery (siedem laptopów), trzech otrzymało laptopy z Fundacji One Day, jeden otrzymał laptop ze Starostwa Powiatowego w Zamościu a dwóch korzysta ze sprzętu otrzymanego w ramach projektu „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19”. Wychowankowie mają również do dyspozycji dwa urządzenia wielofunkcyjne, w których jest drukarka i skaner. Dodatkowa drukarka znajduje się w pokoju wychowawców. Dyrektor wskazała, że dwa, obecnie niesprawne laptopy są

diagnozowane przez informatyka – w przypadku, gdy do końca sierpnia 2021 r. uzyska informację, że komputery nie nadają się do naprawy, dzieci otrzymają laptopy w ramach projektu „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19” (siedem laptopów do wykorzystania).

(akta kontroli t. II str. 4, 13-14, 71-78, 81-106)

Na podstawie badania próby 12 dokumentacji wychowanków stwierdzono, że plany pomocy dziecku (dalej: plany pomocy) nie były sporządzane rzetelnie przez wychowawców, co potwierdzają poniższe zapisy:

- plany pomocy dla pięciorga wychowanków zostały sporządzone w terminie od trzech do 27 dni po sporządzeniu diagnozy psychofizycznej; dla jednego wychowanka termin ten wynosił 64 dni; dla pięciorga wychowanków plan został sporządzony przez wychowawców przed sporządzeniem diagnozy (dla trzech wychowanków w dniu przyjęcia dziecka do Domu oraz dla dwóch w terminie 47 dni od dnia ich przyjęcia) w jednym przypadku³⁴ plan został sporządzony dzień wcześniej niż została opracowana diagnoza;
- sześć z 12 przyjętych do próby planów pomocy zostało uzgodnionych z asystentem rodziny (trzy³⁵) lub podmiotem organizującym pracę z rodziną dziecka (trzy), przy czym brak uzgodnienia jednego planu wynikał z będącej w trakcie ustalania sytuacji dziecka³⁶, dla 11 spośród 12³⁷ wychowanków modyfikacje planu pomocy nie zostały uzgodnione z asystentem lub podmiotem organizującym pracę z rodziną. Czterech wychowanków podpisało plan i jego modyfikacje, a pozostałych siedmiu³⁸ nie podpisało planu lub/i jego modyfikacji;
- plany pomocy dla 12 wychowanków zostały opracowane przez ich wychowawców; dla 11 spośród nich plany zawierały wszystkie wymagane elementy, w przypadku jednego dziecka niewłaściwie został określony cel, tj. spoza celów określonych w § 15 ust. 3 pkt 2 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz w przypadku sześciu wychowanków³⁹ uwzględniały wskazania zawarte m.in. w diagnozach psychofizycznych opracowanych przez psychologa zatrudnionego w Domu; żaden plan nie zawierał określonego czasu, na jaki został opracowany;
- cele pracy z dzieckiem w ośmiu spośród 12 planów były dostosowane indywidualnie do sytuacji dziecka i nie były standardowe (tj. takie same w każdym przypadku); w przypadku trójki rodzeństwa cele zostały określone identycznie jako zapewnienie pomocy dziecku na różnych płaszczyznach życia w dalszym codziennym funkcjonowaniu przy współpracy ze szkołą/przedszkolem, lekarzami specjalistami oraz jako praca nad możliwością powrotu dziecka do domu rodzinnego; cel dotyczący zapewnienia pomocy dziecku na różnych płaszczyznach życia w dalszym codziennym funkcjonowaniu przy współpracy ze szkołą, lekarzami i specjalistami został wskazany także u kolejnego wychowanka; cele dla 11 spośród 12 dzieci odnosiły się do: powrotu dziecka do rodziny/umieszczenia w rodzinie przysposabiającej/w rodzinie zastępczej lub przygotowania do usamodzielnienia, w przypadku jednego dziecka został określony jeden cel, tj. zapewnienie pomocy na różnych płaszczyznach życia w dalszym codziennym funkcjonowaniu (...), który nie jest wyszczególniony w § 15 ust. 3 pkt 2 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej

³⁴ Diagnoza psychofizyczna została opracowana 18 kwietnia 2012 r., a plan pomocy dziecku 17 kwietnia 2012 r.

³⁵ Rodzinom biologicznym sześciu wychowanków został przydzielony asystent rodziny.

³⁶ Dotyczy kilkutygodniowego dziecka przyjętego w lipcu 2021 r.

³⁷ Dziecko przyjęte w lipcu 2021 r.

³⁸ Podpisanie planu i/lub jego modyfikacji nie było możliwe dla jednego z siedmiu wychowanków ze względu na wiek.

³⁹ Dla trzech wychowanków diagnozę sporządził psycholog z PCPR w Zamościu, diagnoza dwóch wychowanków została opracowana przez psychologa zatrudnionego w placówce, w której pierwotnie przebywali, a dla jednego wychowanka diagnoza została opracowana dzień później niż plan pomocy dziecku.

- pieczy zastępczej. Cele określone w 11 z 12 planów pomocy były powiązane z działaniami krótko i długoterminowymi, natomiast cele dla 11 wychowanków zostały określone precyzyjnie, realnie i adekwatnie, a w przypadku jednego dziecka zbyt ogólnie, ale realnie (cel wskazany powyżej dotyczący pomocy dziecku na różnych płaszczyznach);
- działania krótkoterminowe w ośmiu spośród 12 planów były dostosowane indywidualnie do sytuacji dziecka i nie były standardowe; w przypadku pozostałej czwórki dzieci (w tym trójki rodzeństwa) działania krótkoterminowe powtarzały się (od 80 do 100%); ponadto działania te w przypadku szóstki dzieci odnosiły się do: powrotu dziecka do rodziny, umieszczenia w rodzinie przysposabiającej, w rodzinie zastępczej lub przygotowania dziecka do usamodzielnienia⁴⁰; działania te dla 11 wychowanków zostały określone precyzyjnie, realnie i adekwatnie, a w przypadku jednego były precyzyjne i realne, ale nieadekwatnie do celów, z którymi nie były powiązane, brak możliwości oceny planu pomocy sporządzonego dla 12 wychowanka wynikał z nieznaności jego sytuacji;
 - działania długoterminowe w dziewięciu spośród 12 planów były dostosowane indywidualnie do sytuacji dziecka i nie były standardowe; w przypadku trójki rodzeństwa działania te powtarzały się (od 80 do 100%); ponadto w przypadku dziewięciorga dzieci spośród 12⁴¹ odnosiły się do: powrotu dziecka do rodziny, umieszczenia w rodzinie przysposabiającej, w rodzinie zastępczej lub przygotowania do usamodzielnienia; działania te dla 11 wychowanków zostały określone precyzyjnie, realnie i adekwatnie, a w przypadku jednego dziecka były precyzyjne i realne, ale nieadekwatne do celów, z którymi nie były powiązane;
 - w przypadku każdego dziecka realizacja planów przebiegała zgodnie z założonymi celami pracy z dzieckiem oraz działaniami krótko i długoterminowymi;
 - dokumentacja dotycząca realizacji planów pomocy zawierała informacje o procesie zmian rozwoju psychicznego i fizycznego w czasie pobytu dzieci w Placówce; w przypadku szóstki spośród 12 dzieci informacje na temat oceny efektów pracy z rodziną dzieci prowadzonej przez asystenta rodziny, w sytuacji kiedy był on przydzielony; dla 11 spośród 12⁴² dzieci podsumowanie realizacji celów i działań założonych za dany okres, ze wskazaniem co udało się osiągnąć, a czego nie, co należy poprawić bądź zmienić oraz ewentualne wnioski;
 - Zespół do spraw oceny sytuacji dziecka analizował prawidłowość realizacji planów w celu ich ewentualnej zmiany co najmniej raz na pół roku oraz w sytuacjach wskazanych poniżej w pkt. 5;
 - plany pomocy były modyfikowane w przypadku ośmiu spośród 12⁴³ wychowanków w zależności od zmieniającej się sytuacji, jednak tylko w przypadku trojga dzieci nie rzadziej niż co pół roku, w każdym przypadku modyfikacji dokonywano po przeprowadzonej przez Zespół, uwzględniając potrzeby wychowanków oraz ustalenia podjęte w trakcie jego posiedzenia.

⁴⁰ W przypadku sześciorga wychowanków nie odnosiły się, w tym dla pięciorga powrót do rodziny lub umieszczenie w rodzinie przysposabiającej lub rodzinie zastępczej był niemożliwy, a działania dotyczące usamodzielnienia się dziecka wydawały się wychowawcom, ze względu na wiek dzieci (od 3 do 14 lat), zbyt odległe.

⁴¹ W przypadku trojga wychowanków nie odnosiły się, ponieważ powrót do rodziny lub umieszczenie w rodzinie przysposabiającej lub rodzinie zastępczej był niemożliwy, a działania dotyczące usamodzielnienia się dziecka wydawały się wychowawcom niemożliwe ze względu na wiek dzieci (dotyczy dwóch wychowanków w wieku 2 miesiące i 11 lat), zbyt odległe lub ze względu na dotychczasowe liczne zmiany w życiu wychowanka (dotyczy trzeciego wychowanka).

⁴² Dziecko przyjęto w lipcu 2021 r.

⁴³ W przypadku jednego wychowanka Zespół trzykrotnie zdecydował, że plan nie wymaga modyfikacji, a w przypadku trojga dzieci nie skończył się okres sześciu miesięcy od sporządzenia planu.

Dyrektor wyjaśniła, że wynika to z tego że były prowadzone jednocześnie prace nad diagnozą i planem pomocy dziecku przez psychologa, pedagoga, pracownika socjalnego i wychowawcę. W związku z tym, że diagnoza była już znana ww. osobom (prace dotyczące jej fizycznego sporządzenia (spisania) jeszcze trwały), a prace nad planem – (spisanie treści) zostały już zakończone. Stąd data o jeden dzień wcześniejsza na planie niż na diagnozie.

(akta kontroli t. I str. 361-384, t. II str. 233-235, 246-250)

W latach 2019–2021 (do 31 sierpnia) w Domu przebywało 32 wychowanków, a długość ich pobytu wynosiła od 5 dni do 148 miesięcy. W okresie tym 18 wychowanków opuściło Dom, co wynikało z osiągnięcia 18. (pięciu wychowanków) lub 25. roku życia (jeden wychowanek) – w przypadku kontynuowania nauki, umieszczenia w rodzinie zastępczej (dotyczy jednego dziecka), umieszczenia dwóch wychowanków w DPS, pobytu rodzeństwa (czworga dzieci) w Domu przez pięć dni i przeniesienie ich przez PCPR w Zamościu do pogotowia opiekuńczego oraz przeniesienia piątki rodzeństwa do Domu Dziecka Nr 2 po dwumiesięcznym pobycie w Placówce (w związku z przekroczeniem liczby mieszkańców w Domu, a wolnymi miejscami w Domu Dziecka Nr 2). W przypadku 13 wychowanków stwierdzono, że ich pobyt w Domu wynosił powyżej dwóch lat. Dyrektor zgodnie z art. 100 ust. 4 ustawy o pieczy zastępczej zgłosiła informacje o przebywających w Domu 11 dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną do ośrodków adopcyjnych, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających. Dwóch wychowanków przepis ten nie dotyczył, ponieważ jeden został przeniesiony do Domu jako osoba pełnoletnia z innej placówki, która została zlikwidowana, natomiast drugi nie miał uregulowanej sytuacji prawnej. W okresie kontrolowanym⁴⁴, zgodnie z art. 100 ust. 4a Dyrektor w terminie 18 miesięcy od dnia umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej złożyła do właściwego sądu wnioski wraz z uzasadnieniem o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny albo umieszczenia go w rodzinie przysposabiającej.

(akta kontroli t. I str. 306-337, t. II str. 232-243, 291-303)

2.3 W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 1 sierpnia 2021 r. w Domu zatrudnionych było dziewięciu wychowawców⁴⁵, pedagog, trzech pracowników socjalnych⁴⁶, sześciu psychologów. Wychowawcy (świadczyli pracę wyłącznie na rzecz Domu Dziecka nr 1) oraz specjaliści z wyjątkiem psychologa zatrudnieni byli w pełnym wymiarze czasu pracy na umowę o pracę. Od 26 czerwca 2019 r. specjaliści: pedagog, psycholog i pracownik socjalny świadczyli pracę na potrzeby Domu Dziecka Nr 1 i potrzeby Domu Dziecka Nr 2, tj. jednostki obsługiwanej przez Dom Dziecka Nr 1⁴⁷. W okresie objętym kontrolą wystąpiła fluktuacja pracowników zatrudnionych na stanowisku psychologa i pracownika socjalnego. Pracę na stanowisku psychologa wykonywało w sumie sześć osób, w tym: dwóch zatrudnionych do 31 sierpnia 2019 r. (jeden w wymiarze $\frac{3}{4}$ etatu, drugi $\frac{1}{4}$ etatu) oraz trzeci na umowę zlecenia od 2 listopada 2018 r. do 31 stycznia 2019 r., czwarty od 11 lutego do 29 czerwca 2019 r. (w wymiarze $\frac{1}{4}$ etatu), piąty od 15 października 2019 r. do 17 stycznia 2021 r. (w pełnym wymiarze czasu pracy) i szósty

⁴⁴ Dotyczy jednego spośród trojga dzieci. W przypadku pozostałej dwójki dzieci złożenie wniosku nie było zasadne (uregulowana sytuacja prawna, brak zgody na przysposobienie).

⁴⁵ Jeden z wychowawców zatrudniony był do 31 lipca 2019 r., drugi od 1 sierpnia 2019 r., natomiast trzeci z dniem 31 października 2020 r. zakończył pracę na tym stanowisku, a od 1 listopada 2020 r. rozpoczął pracę na stanowisku pracownika socjalnego.

⁴⁶ Pierwszy do 19 sierpnia 2019 r., drugi od 22 listopada 2019 r. do 31 października 2020 r. i trzeci od 1 listopada 2020 r.

⁴⁷ Zgodnie z § 3 pkt 7 Uchwały Nr VIII/86/2019 Rady Powiatu w Zamościu z dnia 26 czerwca 2019 r. w sprawie obsługi Domu Dziecka Nr 2 w Zwierzyńcu.

zatrudniony od 1 lutego 2021 r. (w pełnym wymiarze czasu pracy) oraz trzy osoby na stanowisku pracownika socjalnego, w tym pierwszy do 19 sierpnia 2019 r., drugi od 22 listopada 2019 r. do 31 października 2020 r. i trzeci od 1 listopada 2020 r. – wszyscy w pełnym wymiarze czasu pracy.

W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 20 września 2021 r. w Domu w związku z ww. opisaną fluktuacją na stanowisku psychologa i pracownika socjalnego wystąpiły przerwy w zatrudnieniu na stanowisku psychologa (od 1 września do 24 października 2019 r. oraz od 18 do 31 stycznia 2021 r.) i na stanowisku pracownika socjalnego (od 20 sierpnia do 21 listopada 2019 r.). W okresie od 1 stycznia 2019 r. do 20 września 2021 r. wystąpiły również okresy nieobecności w pracy (dotyczy tylko psychologa), w których mimo zatrudnienia nikt nie świadczył pracy w tym zakresie, tj.: od 1 do 10 lutego 2019 r. i od 30 czerwca do 24 października 2019 r.

Dyrektor wyjaśniła, że od 1 stycznia 2019 r. w Domu Dziecka nastąpiła fluktuacja na stanowisku psychologa z powodów niezależnych od pracodawcy.

(akta kontroli t. I str. 138-180, t. II str. 4, 14-15)

W zakresach czynności wychowawców i specjalistów, oprócz podstawowych obowiązków, przewidziano inne zadania, bez określenia liczby godzin, które byli zobowiązani przeznaczyć na poszczególne czynności, np. na: opiekę nad grupą dzieci, indywidualną pracę z dzieckiem, opracowanie dokumentacji dotyczącej procesu wychowawczego, współpracę z podmiotami uczestniczącymi w procesie wychowawczym, udział w zespołach do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka.

Na podstawie analizy zapisów w zeszycie zajęć wychowawczych grupowych dokumentujących prowadzenie tego rodzaju zajęć z podopiecznymi w lipcu i grudniu 2019 r. i 2020 r. stwierdzono, że liczba wychowanków w czasie pięciu⁴⁸ zajęć prowadzonych w lipcu 2020 r. przekraczała limit 14 dzieci, tj. limit, o którym mowa w § 10 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej. Ponadto na podstawie analizy planów pracy⁴⁹ wychowawców i specjalistów za miesiące lipiec i grudzień 2019 r. i 2020 r. (w dniach⁵⁰, wymienionych poniżej w tire od czwartego do szóstego, w Domu przebywała większa liczba dzieci niż 14) stwierdzono, że:

- nie występowały przerwy w sprawowaniu opieki nad dziećmi;
- 18 i 21 lipca 2019 r. oraz 1 i 8 grudnia 2020 r. (pracownik socjalny), 19 lipca 2019 r. i 13 grudnia 2020 r. (pedagog) i 7 grudnia 2020 r. (psycholog) indywidualnie (tj. bez obecności wychowawcy) wykonywały pracę w godzinach nocnych (od godz. 22 do godz. 6 rano);
- 19 grudnia 2019 r., 5 oraz 10, 13, 17, 21-23, 28 lipca 2020 r. (pracownik socjalny), 13 lipca, 20 i 21 grudnia 2019 r. oraz 12 i 15 lipca 2020 r. (pedagog) oraz 3 i 29 grudnia 2019 r.⁵¹), 3–4 oraz 20 i 30–31 lipca 2020 r. (psycholog) indywidualnie (tj. bez obecności wychowawcy) prowadziły zajęcia opiekuńczo-wychowawcze w godzinach 6–14;
- 21, 22, 27, 28, 29, 30⁵² grudnia 2019 r. zajęcia opiekuńczo-wychowawcze (w godzinach odpowiednio 6–14, 6–10, 6–14, 6–9, 9–14 oraz 6–14 i 14–22) oraz dyżur w nocy prowadzone były przez jednego wychowawcę;
- 1, 2, 6–9, 11, 13–14, 16–18, 19 oraz 22–23 lipca⁵³ 2020 r. zajęcia opiekuńczo-wychowawcze (w godzinach 6–14 i/lub 14–22) oraz dyżur w nocy prowadzone były przez jednego wychowawcę;

⁴⁸ W dniach 6-9 i 18 lipca 2020 r.

⁴⁹ Zgodnych z wykonaniem.

⁵⁰ Tj. 21-22 i 27-30 grudnia 2019 r., 1-23 lipca 2020 r.

⁵¹ W godz. od 6 do 9.

⁵² Dotyczy zajęć wykonywanych w dwóch okresach, łącznie od 6 do 22.

⁵³ W dniu 2 lipca 2020 r. od 6 do 9 zajęcia opiekuńczo-wychowawcze prowadziła Dyrektor Placówki, a od 9 do 14 wychowawca. W dniu 17 lipca 2020 r. od 6 do 11 zajęcia opiekuńczo-wychowawcze prowadził pracownik socjalny, a od 11 do 14 wychowawca.

- 3, 4, 5, 10, 12, 15, 21 lipca 2020 r. dyżur w nocy prowadzony był przez jednego wychowawcę.

Sprawowanie opieki w godzinach nocnych nie zostało określone w uregulowaniach wewnętrznych. Na podstawie zapisów w zeszycie dyżurów nocnych – za lipiec i grudzień 2019 r. i 2020 r. – stwierdzono, że osoby sprawujące taką opiekę trzy lub nawet czterokrotnie w ciągu nocy przeprowadzały obchód i dokumentowały ten fakt w ww. zeszycie wskazując dokładną godzinę obchodu i liczbę dzieci przebywających w tym czasie w Domu Dziecka. Żaden z wychowawców nie kierował procesem wychowawczym więcej niż pięciorga dzieci. Pedagog i psycholog nie prowadził grupowych zajęć specjalistycznych, prowadziły grupowe zajęcia opiekuńczo-wychowawcze. Zajęcia terapeutyczne dla dzieci z niepełnosprawnościami zostały zapewnione poza terenem Domu.

Dyrektor wyjaśniła, że od 1 stycznia 2019 r. specjaliści nie prowadzili zajęć grupowych z podopiecznymi. Wynikało to z faktu, że w tym okresie wykonywali zwykle pracę wychowawczą. Koncentrowali się także na pracy podmiotowej z dziećmi. W ww. okresie w Placówce przebywały dzieci z takimi problemami jak: zaburzenia zachowania (pięcioro), autyzm (jedno), choroby psychiczne (jedno), zespół FAS (jedno), trudności emocjonalne (siedmioro). Spora część dzieci posiadała orzeczenia (ośmioro) oraz opinie (troje) z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. W Domu przebywało także dwoje dzieci w wieku przedszkolnym (3 i 5 lat), które zostały umieszczone ze starszym rodzeństwem. W związku z powyższym istniała konieczność zindywidualizowania pracy specjalistów, ponieważ wychowankowie wymagali wsparcia oraz pomocy w codziennym funkcjonowaniu. Ponadto od lipca 2019 r. Dom jako jednostka obsługująca prowadzi obsługę Domu Dziecka Nr 2. Oznacza to, że specjaliści – pedagog, psycholog i pracownik socjalny w zakresie swojego etatu obsługują dwa Domy.

(akta kontroli t. I str. 182, 187-188, 253-305, 385-425, t. II str. 236-237, 250-252)

W latach 2019 – 2021 (do 31 sierpnia) odpowiednio: 23 (spośród 24), 16 (spośród 17) i 11 (spośród 19) dzieci korzystało z pomocy specjalistów (psychologa i/lub pedagoga), które w tym czasie łącznie udzieliły odpowiednio: 414, 233 i 65 porad/zajęć terapeutycznych. Stwierdzono, że m.in. przyczynami braku pomocy psychologa i/lub pedagoga wszystkim wychowankom Domu były: krótkotrwałość pobytu, nieobecność wychowanka spowodowana długim pobytem w szpitalu (około jednego roku), wiekiem wychowanka (dwa miesiące). Na podstawie badanej próby dokumentacji 12 dzieci stwierdzono, że 11 dzieci⁵⁴ zostało objętych specjalistycznymi działaniami z udziałem psychologa i pedagoga. Na podstawie badania ww. próby stwierdzono, że dokumentacja dotycząca pracy psychologa była prowadzona na bieżąco, w sposób spójny, odzwierciedlała prowadzoną pracę jako reakcje na bieżące potrzeby dziecka, ale była to praca nieusystematyzowana i niezaplanowana. W okresie objętym kontrolą nie były prowadzone zajęcia grupowe przez pedagoga lub psychologa. Zarówno badanie tej próby jak i liczba udzielonych porad przez specjalistów świadczy o bardzo dużych potrzebach dzieci przebywających w Domu oraz że działania podejmowane w Placówce nie ograniczały się jedynie do zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, ale też nie pozwalały na dostosowanie oddziaływań do potrzeb dzieci. Prowadzenie zajęć opiekuńczo-wychowawczych przez specjalistów zamiast wychowawców (w tym pełnienie przez nich dyżurów nocnych), brak prowadzenia zajęć grupowych specjalistycznych, świadczenie przez specjalistów pracy dla Domu Dziecka Nr 2 oraz brak pracy planowej i systematycznej wykonywanej przez psychologa i pedagoga świadczy o brakach kadrowych w zakresie zatrudnienia wychowawców i braku stworzenia warunków do pracy specjalistycznej dla psychologa i pedagoga.

⁵⁴ Dziecko (niespełna dwumiesięczne) przyjęte do Domu 27 lipca 2021 r.

Dyrektor wyjaśniła, że brak prowadzenia od 1 stycznia 2019 r. zajęć grupowych przez specjalistów wynikał niestety z faktu wykonywania zwykle pracy wychowawczej oraz koncentracji na pracy podmiotowej z dziećmi. W okresie tym w Domu przebywały dzieci z takimi problemami jak: zaburzenia zachowania, autyzm, choroby psychiczne, zespół FAS, trudności emocjonalne, dziewięcioro dzieci posiadało orzeczenia oraz opinie z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej oraz dwoje w wieku przedszkolnym (umieszczone razem ze starszym rodzeństwem). W związku z powyższym istniała konieczność zindywidualizowania pracy specjalistów, ponieważ wychowankowie wymagali wsparcia oraz pomocy w codziennym funkcjonowaniu. Ponadto specjaliści od 17 lipca 2019 r. (pedagog, psycholog i pracownik socjalny) w zakresie swojego etatu obsługują dwa Domy Dziecka i zdarzały się okresy, że praca specjalistów nie była równomiernie podzielona na poszczególne Placówki.

(akta kontroli t. I str.182, 186-188, t. II str. 4, 15-18)

W okresie objętym kontrolą dwóch wychowanków przebywało w MOS. Spowodowane było to dużymi problemami wychowawczymi, o których Dyrektor Domu była informowana przez wychowawców ze szkół, do których dzieci uczęszczały, stwarzaniem zagrożenia dla młodszych i słabszych uczniów w ww. szkołach oraz diagnozami z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, w których wskazano, że dzieci są zagrożone niedostosowaniem społecznym i powinny kontynuować naukę na terenie MOS.

(akta kontroli t. I str. 13, 15, 312, 328, t. II str. 290)

W okresie od 1 stycznia 2019 r. (w tym w okresie pandemii) nie występowały sytuacje zamknięcia Domu. W okresie tym w Domu Dziecka Nr 1 nie przebywały dzieci z innych placówek.

O wpływie na wychowanków ograniczeń wprowadzonych od 11 marca 2020 r. w związku ze stanem epidemicznym Dyrektor poinformowała, że wychowankowie ogółem dobrze zniesli czas izolacji. Nie odnotowano żadnego incydentu samowolnego oddalenia się, złamania nowych zasad. Jeden z wychowanków miał tylko trudności z przystosowaniem się do panujących zakazów. Brakowało mu możliwości osobistych kontaktów z rówieśnikami, co zgłaszał podczas rozmów ze specjalistami. Z pomocą i wsparciem wychowawców oraz specjalistów szybko przystosował się do panujących nowych zasad. Wychowankowie w okresie izolacji mieli dostęp do sprzętów ułatwiających komunikację na odległość, z których chętnie korzystali do kontaktu z rówieśnikami. Wychowawcy organizowali czas wolny, aby integrować wychowanków, oraz rozładować napięcia wynikające z izolacji. Czas wspólny spędzali między innymi podczas wieczorów filmowych, karaoke, zabaw ruchowych, zajęć kulinarnych, rozmów wpierających, gier i zabaw dla najmłodszych, zajęć rozwijających kreatywność. Wychowankowie sami często wychodzili z inicjatywą organizacji czasu wolnego, włączając do tego wychowawców. Izolacja spowodowała zacieśnianie więzi i relacji zarówno pomiędzy kadrą a wychowankami, jak również pomiędzy wychowankami.

(akta kontroli t. II str. 4, 13)

2.4 W okresie objętym kontrolą ewidencja dzieci prowadzona była zgodnie z §17 ust. 5 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.

Na podstawie badania próby 12 spraw stwierdzono, że w Placówce prowadzono dla każdego podopiecznego karty pobytu dziecka, a dla 11 wychowanków karty udziału w zajęciach prowadzonych przez psychologa i pedagoga oraz arkusze badań i obserwacji psychologicznych i pedagogicznych. Były one sporządzane jednolicie dla każdego dziecka. Ww. dokumenty zawierały wymagane elementy, a wpisy w nich dokonywane były na bieżąco z wyjątkiem wpisów w kartach pobytu, które

uzupełniane były w okresach miesięcznych w nw. obszarach (z wyjątkami opisanymi poniżej). Karty pobytu zawierały w szczególności: opis relacji dziecka z rodzicami i innymi osobami bliskimi dziecku; opis funkcjonowania społecznego dziecka w Placówce i poza nią, z uwzględnieniem samowolnego opuszczania Placówki; informacje o przebiegu kontaktów Placówki ze szkołą, do której dziecko uczęszcza, oraz jego nauki szkolnej; opis rozwoju dziecka ze szczególnym uwzględnieniem stanu emocjonalnego i samodzielności dziecka; informacje o stanie zdrowia, w tym stanie zdrowia psychicznego; o podawanych lekach; o pobytach dziecka w szpitalu, w tym w szpitalu psychiatrycznym; o szczególnych potrzebach i znaczących dla dziecka wydarzeniach oraz opis współpracy Placówki z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny, w tym z asystentem rodziny. W przypadku czterech wychowanków karty te zawierały przerwy w zapisach w obszarach dotyczących: opisu relacji wychowanka z rodzicami i innymi osobami bliskimi (zapisy dokonane były 28 lipca i 28 września 2019 r.), leków podawanych dziecku (zapisy były dokonane 31 stycznia i aż 26 czerwca 2019 r. – dziecko ma leki podawane na stałe lub w przypadku kolejnego dziecka dokonany był jeden zapis w dniu 27 października 2019 r. o braku przyjmowania lekarstw i w dalszym zakresie brak zapisów), informacji o pobytach dziecka w szpitalu, w tym w szpitalu psychiatrycznym (jeden zapis w dniu 10 lutego 2020 r., w pozostałym okresie brak zapisów) lub opisu współpracy Placówki z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny, w tym z asystentem rodziny (brak zapisów w tej części karty). Karty dotyczyły aktualnych potrzeb i problemów wychowanków, identyfikowały trudności i definiowały działania zaradcze, nie były ogólne i lakoniczne oraz zapisy nie powtarzały się przez kolejne miesiące⁵⁵.

Dla 11 spośród 12⁵⁶ dzieci sporządzane były karty udziału w zajęciach prowadzonych przez psychologa i pedagoga (z opisem ich przebiegu) oraz prowadzone były arkusze badań i obserwacji psychologicznych i pedagogicznych. Działania podejmowane przez psychologa prowadzone były w formie rozmów (wspierających, dotyczących systematyczności, sytuacji szkolnych, sposobu spędzania wolnego czasu, terapeutycznych, nawiązywania kontaktów, na temat uzależnień, wzmacniania relacji w tym relacji rodzinnych, radzenia sobie z trudnymi emocjami, spędzania wolnego czasu, pobytu w szpitalu, bieżących sytuacji, świąt, zachowania, planów wychowanka, wyrażania i nazywania swoich emocji i uczuć), treningu: zastępowania agresji, społecznego i zabaw terapeutycznych, komunikacji alternatywnej, kreatywności, zajęć uspołeczniających, terapii psychologicznej, terapii wzmacniającej radzenia sobie z trudnymi sytuacjami. Dokumentacja pracy psychologa była prowadzona na bieżąco, w sposób spójny, która odzwierciedlała prowadzoną pracę, jako reakcje na bieżące potrzeby dziecka. W związku z tym, że zajęcia terapeutyczne dla wychowanków odbywały się poza Domem nie prowadzono kart udziału w zajęciach terapeutycznych.

Dyrektor wyjaśniła, że praca psychologa nie była usystematyzowana i zaplanowana, ponieważ zdarzały się sytuacje, że był on angażowany w pracę opiekuńczą z powodu pandemii, przybycia do Placówki małych dzieci oraz absencji pracowników związanej ze zwolnieniami lekarskimi czy kwarantanną. Dodatkowo bywało, że ze względu na wspólną obsługę dwóch Domów Dziecka przez specjalistów praca koncentrowała się na jednej grupie, co utrudniało zorganizowanie pracy planowej. Dyrektor dodała, że zdaje sobie sprawę jak bardzo istotna i ważna jest spójna praca psychologiczna, jednak na obecne warunki jest to bardzo trudne

⁵⁵ Dotyczy zapisów, kiedy sytuacja dziecka ulegała zmianie, a w przypadku, kiedy nie było zmian lub nie dotyczyło to sytuacji danego dziecka to np. w części dotyczącej informacji o podawanych lekarstwach były powtarzające się zapisy – dziecko nie bierze lekarstw.

⁵⁶ Jedno dziecko na dzień zakończenia kontroli miało około trzech miesięcy życia.

do zrealizowania. Placówka stara się w miarę możliwości zaspokajać potrzeby dzieci i zapewnić im warunki jak najbardziej zbliżone do warunków domowych.

(akta kontroli t. I str. 182, 186, 485-496, t. II str. 237-238, 253)

2.5 Na podstawie badania próby obejmującej dokumentację ośmiu wychowanków stwierdzono, że powołany w Domu Zespół do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka spełniał wymogi określone w art. 137 ust. 1 i 2 ustawy o pieczy zastępczej. W posiedzeniach Zespołu uczestniczyli przedstawiciele innych podmiotów zajmujących się problematyką rodziny i dziecka oraz osoby bliskie dzieciom. Wychowankowie Domu nie uczestniczyli w posiedzeniach Zespołu, ale przed posiedzeniem mieli możliwość wyrażenia swojej opinii i poglądów, co było udokumentowane notatką sporządzoną przez wychowawcę i przedstawione podczas posiedzenia Zespołu. Zespół dokonywał rzetelnych ocen każdego dziecka, oceny te zostały przeprowadzone w miarę potrzeb, nie rzadziej niż co pół roku. Wystąpiły sytuacje uzasadniające dodatkowe przeprowadzenie oceny w ww. trybie, np. zmiana opiekuna prawnego dziecka, skierowanie do MOS, podjęcie działań w celu przeniesienia dziecka do DPS, podjęcie działań w kierunku pozbawienia władzy rodzicielskiej jednego z rodziców, rozdzielenie rodzeństwa po uregulowaniu sytuacji prawnej, ze względu na stan zdrowia dziecka. Oceny zawierały podpisy wszystkich osób oceniających oraz daty ich sporządzenia (tj. dni, w których odbywały się posiedzenia Zespołu). W każdej badanej dokumentacji dotyczącej oceny ośmiu wychowanków zapisy odnosiły się do wszystkich zagadnień, enumeratywnie wymienionych w art. 136 ustawy o pieczy zastępczej i nie były ogólnymi zapisami w formie pojedynczych zdań. Podczas posiedzeń Zespołu każdorazowo dokonywano analizy stosowanych metod pracy z dzieckiem w celu ich ewentualnej modyfikacji oraz zmiany i indywidualizacji planu pomocy dziecku.

(akta kontroli t. I str. 442-484, t. II str. 290)

2.6 Na podstawie badania próby składającej się z ośmiu spraw stwierdzono, że powołany Zespół sporządzał opinie, o których mowa w przepisie art. 139a ustawy o pieczy zastępczej, tj. o zasadności przysposobienia dziecka; o kontaktach z rodziną biologiczną i wpływie tych kontaktów na dziecko; o zasadności wspólnego umieszczenia rodzeństwa w rodzinie przysposabiającej; o zasadności przysposobienia związanego ze zmianą miejsca zamieszkania na miejsce zamieszkania poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej mającej na celu stwierdzenie, że przysposobienie to leży w jego najlepszym interesie; o zasadności wspólnego umieszczenia rodzeństwa w rodzinie przysposabiającej; o możliwości nieumieszczenia wspólnie rodzeństwa w rodzinie przysposabiającej z powodu nieznaledzenia kandydata do przysposobienia rodzeństwa; przekazywanie właściwemu ośrodkowi adopcyjnemu informacji o przebiegu pobytu dziecka w pieczy zastępczej; w każdym przypadku, kiedy dziecko miało uregulowaną sytuację prawną. Opinie te przekazywał z dokumentacją je potwierdzającą, w tym m.in. z protokołem z rozmowy kierowanej/wywiadem z dzieckiem przeprowadzanej przez psychologa do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie Ośrodka Adopcyjnego w Zamościu. W przypadkach, kiedy dziecko nie wyrażało zgody, nie była sporządzana opinia, ale było ono zgłaszane do Ośrodka Adopcyjnego Kartą Dziecka z załączonym oświadczeniem o braku zgody na przysposobienie.

Dyrektor wyjaśniła, że od 2014 r. praktykowane było zgłaszanie dzieci, które nie wyrażały zgody na przysposobienie, a miały ukończone 16 lat na Kartach zgłoszenia dziecka do rodziny adopcyjnej wraz z ich oświadczeniem. Od momentu kiedy objęła stanowisko Dyrektora w Domu nie przebywały dzieci powyżej 16 roku życia, które należałoby zgłosić do Ośrodka Adopcyjnego. Jeżeli będzie konieczność zgłoszenia dzieci w tym wieku, będą sporządzane opinie o zasadności przysposobienia zgodnie z art. 139a ustawy tak jak w przypadku młodszych dzieci.

(akta kontroli t. I str.181-182,185-186, 188-282)

2.7 Prawa dziecka, obowiązki i uprawnienia wychowanków Placówki zostały zawarte w Regulaminie Organizacyjnym. Pracownicy Domu informowali dzieci o ich prawach i obowiązkach, instytucjach zajmujących się sprawami dzieci i aktach prawnych traktujących o prawach dzieci już w trakcie pierwszego spotkania po przybyciu dziecka do Domu oraz na bieżąco w trakcie dalszego jego pobytu. Praktykowane było pobieranie oświadczeń na tę okoliczność (jeśli było to możliwe).

W związku z sytuacją epidemiczną w Polsce i związanymi z nią obostrzeniami wśród dzieci rozpowszechniane były naklejki dotyczące mycia i dezynfekcji rąk, zdejmowania maseczek, czy zachowania dystansu. Ponadto informacje na ten temat były przekazywane dzieciom podczas rozmów i prowadzonych zajęć opiekuńczo-wychowawczych.

(akta kontroli t. I str. 48-105, 181, 184-185)

2.8 W okresie kontrolowanym wobec wszystkich dzieci (z wyjątkiem dziecka, którego sytuacja jest w trakcie rozpoznania) były podejmowane działania reintegracyjne. Żaden z 32 wychowanków nie powrócił do rodziny biologicznej. Na podstawie badania próby obejmującej 12 spraw stwierdzono, że w przypadku dziewięciorga wychowanków rodzice zostali pozbawieni praw rodzicielskich, w przypadku dwojga prawa te zostały ograniczone a w przypadku jednego sytuacja była w trakcie ustalania (na dzień zakończenia kontroli). W przypadku 11 z 12⁵⁷ dzieci Placówka podejmowała różne działania reintegracyjne mające na celu w szczególności nawiązanie lub utrzymanie więzi z rodziną biologiczną. Działania te polegały m.in. na: ustaleniu problemów zaburzających relacje rodzinne i przyczyny umieszczenia dziecka w Placówce; rozpoznaniu sytuacji psychospołecznej rodziny, więzi emocjonalnych i wzajemnych relacji między dzieckiem a rodzicami oraz między dzieckiem a rodzeństwem; sprawdzeniu warunków materialnych, mieszkaniowych i sytuacji zdrowotnej rodziny dziecka; mobilizowaniu rodziców do utrzymywania bliskiego i stałego kontaktu z dzieckiem, kontaktowaniu się z instytucjami pracującymi na rzecz dziecka i rodziny; urlopowaniu dziecka do środowiska rodzinnego podczas dłuższych przerw w nauce szkolnej; wizytach pracowników Domu w domu rodzinnym oraz na kontaktach z ośrodkami pomocy społecznej, powiatowymi centrami pomocy rodzinie, ośrodkami adopcyjnymi i sądami.

Działania mające na celu powrót dzieci do rodzin biologicznych i/lub utrzymanie więzi rodzinnych były spójne z zapisami w siedmiu diagnozach psychofizycznych i 12 planach pomocy dziecku.

Pracownicy Domu w okresie objętym kontrolą nie uczestniczyli w szkoleniach i studiach podyplomowych w zakresie reintegracji. Dyrektor wyjaśniła, że wynikało to z niezgłaszania potrzeb w tym zakresie, które wynikało z podejmowanych wobec każdego dziecka działań reintegracyjnych przez psychologa, pedagoga, pracownika socjalnego oraz wychowawców w celu rozpoznania sytuacji psychospołecznej rodziny, panujących w niej więzi emocjonalnych, relacji między dzieckiem a rodzicami, między dzieckiem a rodzeństwem, warunków materialnych, bytowych oraz zdrowotnych dziecka i członków jego rodziny. Ponadto wskazani pracownicy przeprowadzali indywidualne rozmowy z członkami rodzin (rodzicami biologicznymi, dziadkami, starszym rodzeństwem, rodzeństwem rodziców biologicznych) na temat wychowywania dziecka, zagrożeń wynikających z uzależnień w tym najczęściej od alkoholu, właściwego postępowania z dzieckiem podczas spotkań, dbania o higienę po pierwsze przez rodziców i przez dzieci, wyjaśnienia potrzeby spotkań i rozmów w celu nawiązania prawidłowych więzi (w tym uzmysłowienia ich roli), nieustannego

⁵⁷ Z wyjątkiem dziecka przyjętego w lipcu 2021 r., którego sytuacja była w trakcie rozpoznania.

zachęcania rodziców do podejmowania leczenia z uzależnienia, podjęcia zatrudnienia, stworzenia odpowiednich warunków bytowych (w wielu przypadkach w domach wychowanków brakuje łazienki, wc, nie ma doprowadzonej do budynku wody czy nawet elektryczności, a dom ogrzewany jest przy pomocy pieca kaflowego). Podczas nielicznych odwiedzin przez rodziców, w każdym przypadku ze względu na dobro dziecka ktoś z wychowawców z daleka czuwa nad przebiegiem wizyty (nikt nie podsłuchuje rozmów, ale przygląda się spotkaniu). W przypadku dzieci z powiatu zamojskiego pracownicy Placówki przeprowadzają wizyty w domach rodzinnych przed i w trakcie urlopowania wychowanka w celu sprawdzenia panujących tam warunków.

(akta kontroli t. I str. 133-136,181, 183-184, 349-384, 497-508)

2.9 Na próbie sześciu spraw stwierdzono, że w Domu Dziecka podejmowano działania zmierzające do usamodzielnienia wychowanków, które polegały m.in. na wspieraniu wychowanka w kontaktach ze środowiskiem lokalnym /rodziną, szkołą, gminą/; współpracy wychowanka i opiekuna z instytucjami wspierającymi osobę usamodzielnianą (w szczególności z pracownikami OPS, PCPR); wspieraniu i motywowaniu w dążeniach do ukończenia szkoły, do której aktualnie wychowanek uczęszcza (w tym zdobywania wykształcenia i umiejętności praktycznych, poprzez kursy prawa jazdy lub inne kursy umożliwiające zdobycie albo podwyższenie kwalifikacji/umiejętności zawodowych); pomocy przy składaniu wniosków o przyznanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie się i pomocy na zagospodarowanie, zapewnienie wsparcia pełnoletnich wychowanków poprzez umożliwienie korzystania z poradnictwa specjalistycznego; pomocy przy składaniu wniosków o pomoc w uzyskaniu zatrudnienia do powiatu właściwego ze względu na miejsce osiedlenia się, w poszukiwaniach pracy. W przypadku każdego wychowanka spełniającego kryterium wieku w ustawowym terminie wyznaczono opiekunów usamodzielnienia i dla pięciu spośród sześciu wychowanków opracowano indywidualne programy usamodzielnienia. Wszystkie programy z wyjątkiem dwóch (nieuwzględniających zapisów dotyczących pomocy w podjęciu przez osobę usamodzielnianą zatrudnienia – w tym w jednym przypadku osoba po ukończeniu szkoły została przeniesiona do DPS) zawierały elementy wymienione w art. 145 ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej, tj. zakres współdziałania osoby usamodzielnianej z opiekunem usamodzielnienia; sposób uzyskania przez osobę usamodzielnianą wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych, pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz w podjęciu przez osobę usamodzielnianą zatrudnienia.

(akta kontroli t. I str. 509-517, t. II str. 238, 253-289)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W przypadku pięciu wychowanków po ich przyjęciu do Domu psycholog i/lub pedagog nie sporządziły dla nich diagnoz psychofizycznych, co było niezgodne z zapisami § 14 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej. W przypadku jednego dziecka diagnoza wraz z aktualizacjami była sporządzona w Placówce, w której pierwotnie dziecko przebywało, a następnie po kilku miesiącach pobytu psycholog zatrudniona w Domu Dziecka sporządziła jej aktualizację; w przypadku drugiego dziecka brak w przedłożonej do kontroli dokumentacji diagnozy psychofizycznej – sporządzonej przez poprzednio zatrudnionego psychologa, w dokumentacji znajdowała się jedynie aktualizacja diagnozy sporządzona przez psychologa również po kilku miesiącach pobytu dziecka w Placówce oraz w przypadku trójga rodzeństwa diagnozy zostały sporządzone przez psychologa zatrudnionego w PCPR w Zamościu.

Dyrektor wyjaśniła, że w Domu Dziecka diagnozę przygotowuje psycholog, który ma do dyspozycji odpowiednie narzędzia badawcze. W okresie, kiedy troje ww. dzieci przybyło w Placówce nie było zatrudnionego psychologa. Wychowankowie wymagali wnikliwej diagnozy i w ich przypadku diagnoza pedagoga nie byłaby wystarczająca. W związku z tym Dyrektor Domu zwróciła się do Dyrektora PCPR z prośbą o oddelegowanie psychologa w celu sporządzenia diagnoz. Dwoje dzieci zostało przeniesionych z Wielofunkcyjnej Placówki Opiekuńczo – Wychowawczej w Łabuniach, która została zlikwidowana. Przekazane zostały dokumenty dzieci, w tym diagnozy psychofizyczne. Być może psycholog uznała, że nie ma potrzeby sporządzania nowych dokumentów, gdyż te były według niej aktualne. Sporządziła aktualizacje diagnoz psychofizycznych.

(akta kontroli t. I str. 349-360, t. I str. 232-233, 243-244)

2. W dwóch diagnozach nie zawarto wymaganych § 14 ust. 4 pkt 4 wskazań dotyczących pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka.

Dyrektor wyjaśniła, że psycholog sporządzająca te diagnozy uznała, że § 14 ust. 4 pkt 4 rozporządzenia nie ma zastosowania w związku z sytuacjami tych dwóch wychowanków, gdyż jeden z wychowanków już po raz drugi został umieszczony w Placówce. W diagnozie psychofizycznej nie uwzględniono wskazań dotyczących pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka, ponieważ nie wyrażał on zgody na umieszczenie w rodzinie zastępczej. Liczył na to, że tak jak za pierwszym razem, powróci do domu rodzinnego. W diagnozie psychofizycznej drugiego wychowanka również nie uwzględniono w tym zakresie wskazań, gdyż po nieudanym pobycie w rodzinie zastępczej nie wyrażał on zgody na umieszczenie go w rodzinie adopcyjnej czy też innych formach pieczy zastępczej.

(akta kontroli t. I str. 349-360, t. II str. 232-233, 243-244)

3. Przy sporządzaniu planów pomocy dla większości (spośród 12) wychowanków, nie przestrzegano wszystkich wymogów, wynikających z rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej lub też plany te zawierały stwierdzenia zbyt ogólnikowe lub identyczne dla kilkorga wychowanków:

- plan pomocy dziecku dla jednego wychowanka został sporządzony w terminie 64 dni po sporządzeniu diagnozy psychofizycznej. Było to niezgodne z § 15 ust. 1 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.

Dyrektor wyjaśniła, że w przypadku jednego dziecka wychowawca mimo posiadanej diagnozy psychofizycznej ze względu na ogromne zmęczenie i potrzebę wypoczynku, odłożył sporządzenie planu na czas po powrocie z urlopu. Chciał zapewnić jak najlepszą jakość sporządzonego planu. Po powrocie z urlopu umknął mu fakt obowiązku sporządzenia planu i kiedy zorientował się, że dotychczas go nie sporządził, przystąpił do jego napisania.

(akta kontroli t. I str. 361-362, 381-382, t. II str. 234-235, 246-247)

- dla pięciorga wychowanków plan został sporządzony przez wychowawców przed sporządzeniem diagnozy. Było to niezgodne z § 15 ust. 1 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.

Dyrektor wyjaśniła, że plany pomocy dziecku dla dwóch wychowanków zostały sporządzone na podstawie diagnozy sporządzonej przez psychologa Placówki z której dzieci przybyły. Wychowawca oczekiwał na sporządzenie diagnozy przez psychologa zatrudnionego w Domu, a gdy otrzymał komunikat, że psycholog nie będzie sporządzał diagnozy gdyż uznał, że diagnozy sporządzone w poprzedniej placówce są aktualne, sporządził plan pomocy dziecku. W przypadku trójki rodzeństwa plany pomocy zostały sporządzone przed sporządzeniem diagnozy

psychofizycznej w związku z tym, że dwóch wychowawców (którym dzieci te zostały przydzielone) natychmiast po przyjęciu dzieci do Domu mając świadomość, że w tamtej chwili w Domu nie był zatrudniony psycholog (w Placówce było i jest przyjęte że pedagog takich diagnoz nie sporządza) nie czekali na podjęcie kroków przez dyrektora w celu znalezienia najlepszego rozwiązania tej sytuacji, sporządzili plany w dniu 16 września 2019 r. Diagnozy dla ww. dzieci zostały sporządzone przez psychologa (oddelegowanego z PCPR) w dniu 18 października 2019 r. Po sporządzonych diagnozach ww. wychowawcy sporządzili modyfikację wcześniej sporządzonych planów.

(akta kontroli t. I str. 361-362, 381-382, t. II str. 234-235, 246-247)

- działania krótkoterminowe w przypadku szóstki dzieci nie odnosiły się do: powrotu dziecka do rodziny, umieszczenia dziecka w rodzinie przysposabiającej, w rodzinie zastępczej lub przygotowania dziecka do usamodzielnienia. Było to niezgodne z § 15 ust. 3 pkt 1 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.

Dyrektor wyjaśniła, że w przypadku pięciorga wychowanków działania krótkoterminowe pracy z dzieckiem w sporządzonych przez wychowawców planach pomocy nie odnosiły się do powrotu do rodziny bo to było niemożliwe (odebrane prawa rodzicielskie), umieszczenia w rodzinie przysposabiającej lub rodzinie zastępczej (z powodu braku zgody dziecka obciążen zdrowotnych lub braku uregulowania sytuacji prawnej), a działania dotyczące usamodzielnienia się dziecka wydawały się wychowawcom, ze względu na wiek dzieci (od 3 do 14 lat), zbyt odległe. W przypadku jednego wychowanka działania krótkoterminowe pracy z nim w sporządzonym przez wychowawcę planie pomocy nie odnosiły się do powrotu do rodziny, umieszczenia w rodzinie przysposabiającej lub rodzinie zastępczej, do usamodzielnienia się bo wychowawca skupił się na działaniach długoterminowych zapominając, że działania krótkoterminowe powinny być spójne z celem i działaniami krótkoterminowymi.

(akta kontroli t. I str. 361-362, 381-382, t. II str. 234-235, 246-247)

- dla trzech wychowanków spośród sześciu plan pomocy nie został uzgodniony przez wychowawcę z asystentem rodziny prowadzącym pracę z rodziną dziecka oraz dla trzech spośród pięciu wychowanków z podmiotem organizującym pracę z rodziną, a dla 11 spośród 12 modyfikacje planu pomocy dziecku nie zostały uzgodnione z asystentem lub podmiotem organizującym pracę z rodziną. Było to niezgodne z § 15 ust. 1 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.

Dyrektor wyjaśniła, że w okresie kiedy była zatrudniona w Domu jako pracownik socjalny, mimo że nie należało to do zakresu jej obowiązków, odciażała wychowawców i zajmowała się wysyłaniem planów pomocy dziecku (modyfikacji planów już nie) do asystenta lub do podmiotu organizującego pracę z rodziną. Zwyczaj ten pozostał w pamięci wychowawców, mimo że ten obowiązek spoczywa na nich, jak widać nadal oczekiwali, że kolejne osoby zatrudnione na stanowisku pracownika socjalnego będą ten zwyczaj kontynuowały. W przypadku jednego wychowanka plan pomocy prawdopodobnie został wysłany do podmiotu organizującego pracę z rodziną (bo robiła to osobiście), ale po jego akceptacji nie został odesłany. Stwierdziła, że fakt odnotowania tej okoliczności umknął zarówno jej uwadze jak i uwadze wychowawcy. Uzgadnianie planów pomocy i ich modyfikacji umknęło świadomości wychowawców, jak również to, że należy to do ich obowiązków i według Dyrektora nadal oczekiwali że zarówno ona jako pracownik socjalny jak i następne osoby będą uzgadniały plany i ich modyfikacje za nich.

(akta kontroli t. I str. 361-382, t. II str. 234-235, 247)

- w jednym z 12 planów pomocy jako jedyny został wskazany cel dotyczący „zapewnienia pomocy dziecku na różnych płaszczyznach życia w dalszym

codziennym funkcjonowaniu (...)", tj. cel określony spoza celów wskazanych w § 15 ust. 3 pkt 2 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Dyrektor wyjaśniła, że wychowawca zbyt pobieżnie przeanalizował diagnozę psychofizyczną i w związku z tym określił ten cel w tak ogólnej formie. Jest to cel, który de facto powinien być realizowany jako jeden z tzw. celów cząstkowych przy realizacji jednego z celów wskazanych w § 15 ust. 3 pkt 2 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej i który może być i jest realizowany w przypadku każdego dziecka, które trafia do Placówki.

(akta kontroli t. I str. 361-362, 367-374, t. II str. 234-235, 247)

- w przypadku jednego wychowanka cele („uregulowanie sytuacji prawnej dziecka i rozważenie możliwości umieszczenia w rodzinie adopcyjnej”) nie były powiązane z działaniami krótko i długoterminowymi, co było niezgodne z § 15 ust. 3 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej, zgodnie z którymi w planie pomocy dziecku określa się cele i działania krótkoterminowe i długoterminowe uwzględniając w szczególności wiek dziecka, jego możliwości psychofizyczne, sytuację rodzinną i przebieg procesu przygotowania do usamodzielnienia oraz wyznacza się cel pracy uwzględniający powrót dziecka do rodziny, umieszczenie w rodzinie przysposabiającej, w rodzinie zastępczej lub przygotowanie do usamodzielnienia.

Dyrektor wyjaśniła, że przypadku tego dziecka cele nie były powiązane z działaniami krótko i długoterminowymi, ponieważ zostały źle określone przez wychowawcę.

(akta kontroli t. I str. 361-362, 367-374, t. II str. 234-235, 247)

- plany pomocy dla pięciu wychowanków nie były modyfikowane w zależności od zmieniającej się sytuacji lub nie rzadziej niż co pół roku, co było niezgodne z § 15 ust. 5 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.

Dyrektor wyjaśniła, że brak modyfikacji planów pomocy dziecku, w przypadku wskazanych w pytaniu wychowanków wynikał z błędnej interpretacji przepisów przez wychowawców, tj. że modyfikacji należy dokonać w przypadku znaczących zmian w życiu dziecka.

(akta kontroli t. I str. 361-362, 365-366, 369-372, 383-384, t. II str. 234-235, 250)

4. Podczas zajęć opiekuńczo-wychowawczych w godzinach 6–14 i/lub 14–22 prowadzonych od 21 do 22 i od 27 do 30 grudnia 2019 r. oraz w dniach od 1 do 2, od 6 do 9, 11, od 13 do 14, od 16 do 18, 19 oraz od 22 do 23 lipca 2020 r. liczba wychowanków wynosiła 15. Taki stan był niezgodny z § 10 ust. 2 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej, zgodnie z którym w placówce opiekuńczo-wychowawczej w czasie zajęć opiekuńczych i wychowawczych pod opieką jednego wychowawcy może przebywać nie więcej niż 14 dzieci.

Dyrektor wyjaśniła, że jest świadoma faktu, że jeden wychowawca może prowadzić zajęcia opiekuńczo-wychowawcze z nie więcej niż 14 dziećmi. Fakt, że było inaczej, wynikał z obowiązku zapewnienia wychowankom Domu ciągłości prowadzenia zajęć opiekuńczo-wychowawczych oraz ciągłości zapewnienia opieki (24 godziny na dobę), a także ograniczeń wynikających z liczby etatów wychowawców i zapewnienia im dobowego i tygodniowego wymiaru czasu pracy, co ma wpływ na jakość jej wykonywania.

(akta kontroli t. I str. 385-425, t. II str. 236-237, 251-252)

5. Zajęcia opiekuńczo-wychowawcze w godzinach 6–14 w nw. dniach były prowadzone przez specjalistów, a nie wychowawców, tj.: 19 grudnia 2019 r., 5 oraz 10, 13, 17, 21-23, 28 lipca 2020 r. były prowadzone przez pracownika socjalnego, 13 lipca, 20 i 21 grudnia 2019 r. oraz 12 i 15 lipca 2020 r. przez pedagoga oraz 3

i 29⁵⁸ grudnia 2019 r., 3–4 oraz 20 i 30–31 lipca 2020 r. przez psychologa, co było niezgodne z art. 100 ust. 1-3 ustawy o pieczy zastępczej, zgodnie z którym praca z dzieckiem w placówce opiekuńczo-wychowawczej jest prowadzona przez wychowawcę, który organizuje pracę z grupą dzieci oraz pracę indywidualną z dzieckiem oraz realizuje zadania wynikające z planu pomocy dziecku. Skutkiem czego m.in. był brak czasu u specjalistów na prowadzenie specjalistycznych zajęć grupowych.

Dyrektor Placówki wyjaśniła, że w codziennym funkcjonowaniu Domu niemalże w każdym tygodniu 2–3 razy jest konieczność wyjazdu wychowawcy lub specjalisty do: lekarzy specjalistów, szkół, Sądu, OPS, OA, MOS, Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego, rodzin. Prowadzenie zajęć opiekuńczo-wychowawczych przez specjalistów w miesiącach lipiec i grudzień 2019 r. oraz lipiec i grudzień 2020 r. wynikało m.in. z konieczności zapewnienia ciągłości prowadzenia tych zajęć oraz zapewnienia opieki w nocy. W związku z tym, przy zatrudnieniu sześciu wychowawców i trzech specjalistów, którzy w ramach swojego etatu obsługują także Dom Dziecka Nr 2 (po pół etatu w każdym Domu) było to bardzo trudne. W związku z przepisami Kodeksu Pracy, z których wynika obowiązek przerw (11 i 35 – godzinnych) i tygodniowego wymiaru czasu pracy oraz licznymi potrzebami dzieci, przy zatrudnieniu sześciu wychowawców nie było możliwe bez udziału specjalistów zapewnienie całodobowej opieki jak i ciągłości zajęć opiekuńczo-wychowawczych. Dzieci, które zostały skierowane do Domu bardzo często wymagają indywidualnej opieki, leczenia specjalistycznego oraz potrzeby współpracy z innymi instytucjami. Stąd istnieje konieczność częstych wyjazdów poza Placówkę. Przy planowaniu – układaniu grafiku, przy obsadzie sześciu wychowawców, w teorii istnieje możliwość zamknięcia grafiku, prowadzenia zajęć opiekuńczo-wychowawczych oraz zapewnienie im całodobowej opieki przez wychowawców. W związku z ww. sytuacjami w praktyce przy zachowaniu przepisów Kodeksu Pracy jest to bardzo trudne, a czasem wręcz niemożliwe. Jednak zachowanie tych przerw pozwala na utrzymanie na odpowiednim poziomie zajęć opiekuńczo-wychowawczych, zapobiega wypaleniu zawodowemu oraz fluktuacji pracowników, która jest niekorzystna dla wychowanków. Dyrektor wskazała, że chcąc jak najlepiej zadbać o bezpieczeństwo dzieci i zaspokoić ich podstawowe potrzeby oraz zadbać o dobre warunki pracy wychowawcom, zmuszona była w ww. okresie angażować specjalistów do pracy opiekuńczo-wychowawczej.

(akta kontroli t. I str. 385-425, t. II str. 236-237, 251-252)

6. W dniach od 21 do 22 i od 27 do 30 grudnia 2019 r. oraz w dniach od 1 do 19 oraz 21 lipca 2020 r., kiedy liczba wychowanków przebywających w Domu wynosiła 15, opieka w porze nocnej (w godzinach 22-6) sprawowana była przez jednego wychowawcę, co było niezgodne z § 20 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej, zgodnie z którym w okresie od dnia 2 stycznia 2013 r. do dnia 1 stycznia 2021 r., w placówce opiekuńczo-wychowawczej, o której mowa w art. 229 ust. 1-3 ustawy, w której przebywa więcej niż 14 dzieci, w godzinach nocnych opiekę sprawują co najmniej dwie osoby pracujące z dzieckiem, w tym jeden wychowawca.

Dyrektor wyjaśniła, że jest świadoma faktu, że w placówce opiekuńczo-wychowawczej, w której przebywa więcej niż 14 dzieci, w godzinach nocnych opiekę powinny sprawować co najmniej dwie osoby pracujące z dzieckiem, w tym jeden wychowawca. Rozważała, aby z dziećmi pracowały zawsze dwie osoby, ale ze względu na duże potrzeby dzieci (dzieci z orzeczeniami, małe lub z dużymi trudnościami emocjonalnymi i zaburzeniami zachowania), ograniczenia kadrowe (sześć etatów wychowawców) i zapewnienie wychowawcom wymaganych przepisami Kodeksu Pracy przerw (np. 11 i 35 – godzinna przerwa między

⁵⁸ W godzinach od 6 do 9.

„dyżurami”) musiała we wskazanych w pytaniu terminach zapewnić opiekę niestety tylko przez jedną osobę, tj. wychowawcę lub specjalistę. Zaznaczyła, że we wskazanych w pytaniu miesiącach – lipiec i grudzień 2019 r. oraz lipiec i grudzień 2020 r., kiedy dzieci w Domu było więcej, wśród nich było czterech pełnoletnich wychowanków wymagających znacznie mniejszej opieki.

(akta kontroli t. I str. 385-425, t. II str. 236-237, 250-251)

7. W przypadku czterech wychowanków karty pobytu dziecka zawierały przerwy w zapisach nawet przez kilka kolejnych miesięcy w obszarach dotyczących m.in. opisu relacji wychowanka z rodzicami i innymi osobami bliskimi, leków podawanych dziecku, informacji o pobytach dziecka w szpitalu, w tym w szpitalu psychiatrycznym lub opisu współpracy placówki z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny, w tym z asystentem rodziny. Brak uzupełniania karty pobytu dziecka rzadziej niż co miesiąc było niezgodne z § 17 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.

Dyrektor wyjaśniła, że wychowawcy źle zinterpretowali przepis § 17 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej interpretując go w sposób taki, że w sytuacji braku zdarzeń w tych obszarach nie dokonuje się zapisów w kartach pobytu, pomijając przy tym ust. 4 pkt. 2 ww. paragrafu, że kartę pobytu dziecka uzupełnia się nie rzadziej niż co miesiąc w przypadku dziecka umieszczonego w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego.

(akta kontroli t. I str. 485-496, t. II str. 237-238, 253)

8. W przypadku jednego indywidualnego programu usamodzielnienia nie zawarto zapisów dotyczących pomocy w podjęciu przez osobę usamodzielnianą zatrudnienia, co było niezgodne z art. 145 ust. 1 ustawy o pieczy zastępczej.

Dyrektor wyjaśniła, że przepis ustawy dotyczący pomocy w uzyskaniu zatrudnienia przez osobę usamodzielnianą w indywidualnym programie usamodzielnienia w przypadku wychowanka został źle zrozumiany przez opiekuna usamodzielnienia i wychowanka. W ich ocenie będzie on miał zastosowanie wtedy, kiedy wychowanek będzie się zbliżał do zakończenia procesu usamodzielnienia w Placówce. Obecnie realizuje on etap uzyskiwania wykształcenia i kwalifikacji zawodowych, których zakończenie wstępnie przewiduje się na czerwiec 2024 r.

(akta kontroli t. II str. 238, 253-261)

OCENA CZĄSTKOWA

Dla wychowanków Domu sporządzano diagnozy psychofizyczne, plany pomocy, karty pobytu dziecka, karty udziału w zajęciach prowadzonych przez psychologa i pedagoga, arkusze badań i obserwacji psychologicznych oraz pedagogicznych. Podejmowano również liczne działania reintegracyjne oraz działania zmierzające do usamodzielnienia wychowanków. Liczba wychowawców zatrudnionych w Domu była niewystarczająca do liczby dzieci oraz potrzeb wynikających z ich wieku i niepełnosprawności, rodzajów prowadzonych zajęć, choć zgodna z zapisami regulaminu organizacyjnego uchwalonego przez Zarząd Powiatu w Zamościu. Zatrudnienie sześciu wychowawców do opieki nad wychowankami z ww. problemami powodowało, że specjaliści nie mieli czasu na prowadzenie zajęć grupowych specjalistycznych, gdyż dosyć często musieli prowadzić zajęcia opiekuńczo-wychowawcze lub sprawować opiekę nad wychowankami w nocy. Ponadto w okresach przerw w nauce, liczba wychowanków pod opieką jednego wychowawcy w czasie zajęć opiekuńczych i wychowawczych przekraczała limit 14 dzieci, wystąpiły także przypadki sprawowania opieki w porze nocnej tylko przez jednego wychowawcę. Powołany Zespół do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka dokonywał odpowiednich ocen sytuacji dziecka oraz sporządzał rzetelne opinie. Wychowankom zapewniono korzystanie z porad oraz z zindywidualizowanych zajęć prowadzonych przez pedagoga i psychologa. Dzieci były informowane

o przysługujących im prawach. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły również: braku sporządzania diagnoz psychofizycznych dla dwóch wychowanków po przyjęciu do Domu, braku sporządzenia niezwłocznie planu pomocy dla jednego wychowanka, braku uzgodnienia planów oraz ich modyfikacji z asystentem rodziny lub podmiotem organizującym pracę z rodziną (odpowiednio dla sześciu i 11 wychowanków), braku modyfikacji planów dla pięciu wychowanków, przerw w zapisach w kartach pobytu dziecka u czterech wychowanków oraz braku zapisu w programie usamodzielnienia jednego wychowanka w zakresie pomocy w podjęciu przez osobę usamodzielnianą zatrudnienia.

OBSZAR

3. Działania w domu dziecka podejmowane w związku z wystąpieniem sytuacji epidemicznej spowodowanej COVID-19

Opis stanu faktycznego

3.1 i 3.2 Dyrektor w związku ze stwierdzonymi przypadkami zakażenia COVID-19 wydała zarządzenie⁵⁹ dotyczące zachowania szczególnej ostrożności i przestrzegania wytycznych Ministerstwa Zdrowia wprowadzające zakaz odwiedzin wychowanków, zakaz wyjazdów wychowanków do domów rodzinnych oraz ograniczenie podróży służbowych do niezbędnych, a także zobowiązujące do przeprowadzenia pogadank z wychowankami na temat profilaktyki zakażenia koronawirusem. Od 1 września 2020 r. do odwołania obowiązywała „Ocena ryzyka zawodowego dla stanowisk pracy potencjalnie zagrożonych SARS-CoV-2”, z którą zostali zapoznani pracownicy Domu. Dyrektor wydała także zarządzenie⁶⁰ regulujące sposób postępowania w sytuacji epidemicznej spowodowanej COVID-19 dotyczące realizacji ustawowych zadań związanych m.in. z zapewnieniem całodobowej opieki, zaspokojeniem niezbędnych potrzeb, w tym ochrony przed możliwością zakażenia. Zgodnie z § 4 i 5 tego zarządzenia należało: zamykać drzwi wejściowe na klucz i otwierać tylko w uzasadnionych przypadkach, przestrzegać zasad higieny osobistej, w szczególności mycia i dezynfekcji rąk, zachowywać dystans w kontaktach osobistych powyżej 1 m przez wychowanków i pracowników. W zarządzeniu tym znalazły się ponownie zapisy dotyczące zakazu wyjazdów do domu i zakazu odwiedzin wychowanków, dla pracowników Domu ograniczenia podróży służbowych do niezbędnych, postępowania w przypadku istnienia podejrzenia zakażenia (w tym celu zostało wyznaczone pomieszczenie na izolatkę). Dyrektor wprowadziła również procedury dotyczące: postępowania pracowników podczas izolacji wychowanka zakażonego koronawirusem bądź kwarantanny wychowanków na terenie Domu⁶¹, odwiedzin dzieci i korzystania z pokoju relaksacyjno–terapeutycznego w okresie pandemii koronawirusa.

Na podstawie analizy planów pracy za lipiec i grudzień 2020 r. stwierdzono, że w związku z epidemią COVID-19 nie zdarzyły się sytuacje, aby mimo zakażenia wśród wychowawców dzieci pozostały bez opieki.

Dyrektor wyjaśniła, że w latach 2020 – 2021 wystąpił jeden przypadek zakażenia COVID-19 wśród dzieci oraz dwa przypadki zakażenia wśród wychowawców. W związku z zachorowaniem wychowanka, wszystkie dzieci oraz pracownicy mieli wykonane testy na obecność koronawirusa. Działania te prowadzone były pod nadzorem PSSE. Dwóch wychowanków było uczniami MOS w Radomiu, który w okresie pandemii pracował bez zmian. Nie występowały zatem żadne problemy

⁵⁹ Nr 3/2020 z dnia 9 marca 2020 r. w sprawie zachowania szczególnej ostrożności w związku ze stwierdzonymi przypadkami koronawirusa w Polsce.

⁶⁰ Nr 4/2020 z 11 marca 2020 r. w sprawie zasad postępowania w Domu Dziecka Nr 1 w przypadku wystąpienia podejrzenia lub stwierdzenia zakażenia koronawirusem.

⁶¹ Zarządzenie Nr 4A/2020 Dyrektora z 13 marca 2020 r. w sprawie zasad postępowania w Domu Dziecka Nr 1 w przypadku wystąpienia podejrzenia lub stwierdzenia zakażenia koronawirusem.

związane z COVID-19 dotyczące tych wychowanków. Nie było sytuacji, w której należałoby przyjąć dzieci z MOS/MOW zamkniętych w związku z pandemią. W związku z tym, że wychowankowie (uczniowie MOS oraz student) przyjeżdżali do naszego Domu na okres świąteczny lub ferie, po przyjeździe byli poddawani 10-dniowej kwarantannie. To samo dotyczyło osób, które spędziły święta w domach rodzinnych lub uczestniczyły w kolonii. W związku z sytuacją epidemiczną w Domu, a dokładnie zachorowaniem na COVID-19 jednego z wychowanków, reszta dzieci oraz wychowawcy poddani zostali kwarantannie domowej. Większość pracowników nie mogła stawić się do pracy. W związku z tym, że była to sytuacja nagła i wyjątkowa, dyrektor Domu wydała „Zarządzenie w sprawie zapewnienia odpowiedniej opieki nad dziećmi w okresie nałożonej kwarantanny”. Dyrektor Domu zwróciła się również z pismem do PCPR z prośbą o oddelegowanie pracowników Centrum do pracy w Placówce. Oddelegowanych zostało ze strony PCPR dwóch pracowników⁶². W związku z tym, że dzieci nie wychodziły z Domu, w tym okresie praca z wychowankami opierała się głównie na pracy opiekuńczo-wychowawczej. Wychowankowie na początku okresu pandemii mieli przesyłane ze szkoły zadania, które musieli odrabiać i odsyłać nauczycielom. Specjaliści całą swoją pracę skupili na wsparciu wychowawców pomagając dzieciom w odrabianiu lekcji lub innych czynnościach dnia codziennego.

(akta kontroli t. II str. 4, 19-20, 46-61)

W latach 2020–2021 Dyrektor Domu otrzymywała od innych podmiotów (m.in.: PCPR w Zamościu, Wojewody, Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Starosty Zamojskiego) wskazówki i zalecenia związane z postępowaniem w sytuacji epidemicznej i odpowiednim zabezpieczeniem dzieci przed zakażeniem. Dotyczyły one m.in.: zachowania szczególnej ostrożności, przestrzegania wytycznych Ministerstwa Zdrowia oraz dbania o bezpieczeństwo wychowanków w związku ze stwierdzonymi przypadkami koronawirusa w Polsce, ograniczenia aktywności poza terenem Placówki, konieczności przestrzegania zasad higieny i zaleceń Państwowej Inspekcji Sanitarnej, możliwości urlopowania wychowanków oraz odwiedzin dzieci na terenie Domu, informacji dotyczących oddelegowywania pracowników do opieki nad mieszkańcami w placówkach, gdzie pojawiły się braki kadrowe. Dyrektor Domu współpracowała ze służbami sanitarnymi oraz PCPR w Zamościu w sytuacji wystąpienia jakichkolwiek wątpliwości i problemów związanych z zabezpieczeniem dzieci przed zarażeniem oraz wystąpieniem przypadków zakażenia w Placówce.

Dyrektor wyjaśniła, że w latach 2020-2021 Placówka otrzymywała wskazówki i zalecenia związane z postępowaniem w sytuacji epidemicznej i odpowiednim zabezpieczeniem dzieci przed zakażeniem. Wskazała, że była w stałym kontakcie z PCPR w Zamościu. Na bieżąco informowała i omawiała aktualną sytuację z dyrektorem PCPR. Centrum przekazywało wszelką korespondencję otrzymaną z LUW oraz Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Co tydzień relacjonowała również bieżącą sytuację w Domu podczas wideokonferencji ze Starostą.

(akta kontroli t. II str. 5, 20-22, 109-220)

3.3 W ramach Projektu „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID- 19 w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014–2020” Dom Dziecka Nr 1 w Zwierzyńcu, na podstawie umów użyczenia⁶³ zawartych pomiędzy Starostą a Dyrektorem Domu, otrzymał do bezpłatnego używania sprzęt komputerowy, audiowizualny oraz oprogramowanie. Podpisanie umów poprzedziło przekazanie Zarządowi Powiatu szczegółowego

⁶² Pracownicy PCPR nie sprawowali samodzielnie opieki nad dziećmi, zawsze w obecności jednego wychowawcy lub specjalisty zatrudnionego w Domu Dziecka Nr 1.

⁶³ 37/2020 z 12 października 2020 r., 66/2020 z 23 listopada.2020 r. oraz 67/2020 z 12 lutego 2021 r.

kosztorysu (wraz z wyjaśnieniami), w którym zawarto zapotrzebowanie na sprzęt komputerowy (osiem laptopów koszt 24 tys. zł, cztery drukarki wi-fi – 1,6 tys. zł, sprzęt audiowizualny – 30,9 tys. zł, 50 szt. słuchawek z mikrofonami – 2,5 tys. zł, trzy szt. oprogramowania dla dzieci z niepełnosprawnością – 1,5 tys. zł) oraz środki ochrony osobistej (maseczki, rękawiczki i płyny dezynfekcyjne – 4,3 tys. zł). Otrzymany sprzęt wynikał ze złożonego zapotrzebowania i był z nim zgodny.

Dyrektor wyjaśniła, że wychowankowie Domu Dziecka Nr 1 na chwilę obecną korzystają z dwóch notebooków, dziesięciu sztuk słuchawek z mikrofonem nausznych, interaktywnej maty edukacyjnej (współużywanie z Domem Dziecka Nr 2), dwóch urządzeń wielofunkcyjnych, projektora oraz tablicy interaktywnej. Wartość ww. sprzętu wynosi 26,1 tys. zł. Pozostały sprzęt przechowywany jest w Domu Dziecka i będzie rozdysponowywany w miarę potrzeb. Placówka otrzymała również sprzęt komputerowy od Fundacji One Day w ramach „Akcji One Day”, której celem było zebranie, a następnie przekazanie zebranych przez Fundację przedmiotów na rzecz Wychowanków Domów Dziecka i Placówek Opiekuńczych. W ramach tej akcji otrzymano trzy komputery o łącznej wartości 5,3 tys. zł. Placówka nie zgłaszała do organu założycielskiego lub innych podmiotów zapotrzebowania na zwiększenie wydatków budżetowych dot. wydatków kadrowych, środków dezynfekujących lub sprzętu w związku z COVID-19. Nie zachodziła taka potrzeba. Zapotrzebowanie na środki ochrony indywidualnej zostało zaspokojone ze środków budżetowych jednostki oraz darowizn rzeczowych. W związku z tym, że na miejsce kwarantanny/izolacji zaadaptowane zostało jedno z mieszkań z kompletnym wyposażeniem oraz bezpośrednim dostępem do kuchni i łazienki nie wymagało to nakładów finansowych.

(akta kontroli t. II str.5, 22-23, 63-106)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W Domu Dziecka podejmowano właściwe działania wynikające z wystąpienia sytuacji epidemicznej spowodowanej COVID-19. W związku z tym wprowadzono i realizowano uregulowania wewnętrzne normujące zasady funkcjonowania Placówki w sytuacji epidemicznej oraz stosowano wytyczne, wskazówki i zalecenia otrzymywane od innych podmiotów.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwaga

NIK rozumiejąc konieczność zapewnienia dzieciom opieki, zwraca uwagę, że przyjmowanie dzieci w liczbie ponad dozwoloną przepisami może wpływać negatywnie na jakość realizowanych działań opiekuńczo-wychowawczych przez Placówkę.

Wnioski

1. Podjęcie działań w celu sprawdzenia spełniania warunków wynikających z art. 98 ustawy o pieczy zastępczej i art. 21 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym przed zatrudnieniem w Domu nowych pracowników w ramach kadry pedagogicznej oraz właściwego udokumentowania tych działań.

2. Sporządzanie diagnoz psychofizycznych dla każdego wychowanka niezwłocznie po jego przyjęciu do Domu i zawierających wskazania określone w § 14 ust.4 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.
3. Sporządzanie planów pomocy dziecku dla każdego wychowanka zgodnie z § 15 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej, w tym stosownie do okoliczności, rozwoju psychicznego i fizycznego, stanu zdrowia i dojrzałości dziecka.
4. Zapewnienie prowadzenia zajęć opiekuńczo-wychowawczych przez wychowawców i w grupach nie większych niż 14 dzieci, zgodnie z art. 100 ust. 1-3 ustawy o pieczy zastępczej i § 10 ust. 2 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.
5. Prowadzenie kart pobytu dziecka zgodnie z § 17 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.
6. Sporządzanie programów usamodzielnienia zgodnie z art. 145 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Lublinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwagi
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Lublin, 24 listopada 2021 r.

Kontroler
Katarzyna Kuzioła
specjalista kontroli państwowej

p.o. Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Lublinie
Edward Szempruch

.....
Podpis

.....
Podpis